

Шайх Абдулмалик Қосим

ПАЙҒАМБАР УЙИДА БИР КУН

(باللغة الأوزبكية)

Мутаржим: Абу Жаъфар ал-Бухорий

Бисмиллаҳир роҳманир роҳим

Муқаддима

Пайғамбарини ҳидоят ва ҳақ дин билан юборган Аллоҳ таъолога ҳамду-санолар, барча оламга раҳмат қилиб юборилган пайғамбаримизга, У зотнинг оиласи ва барча саҳобаларига салавоту саломлар бўлсин.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сийратлари ва ҳаётининг нозик тафсилотларини оммага қулай ва енгил услуб билан етказиш мақсадида ушбу саҳифаларни тўлдирмоқдамиз...

Бу ёзганларимиз у Зотнинг ҳаётлари ва гўзал сифатларининг баъзилари бўлиб, биз уларни тўлалигича баён қилмадик. Балки, улардан ҳар бирининг баёни учун икки ёки уч ҳадис келтириш билан кифояландик.

Ҳолбуки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳаёти - Уммат ҳаёти, даъват ва ҳаёт дастури эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам тоатибодатда, гўзал ахлоқ ва муомалада пешво эдилар. У кишига Аллоҳ таъолонинг айтган мактови етарлидир:

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾

«Сиз улуғ ахлоқ узрасиз».¹

Аҳлуссунна вал жамоа Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни Аллоҳ Ўзи сифатлаганидек, У Аллоҳнинг кули ва расули, дўсти ва танлагани деб билалдилар. Уни болалари ва оталаридан, ҳаттоки ўзлари-

¹ «Қалам»: 4.

дан кўра кўпроқ севадилар. Бироқ ортиқ даражада ғулувга ҳам кетмайдилар, у зот учун юқорида айтилган манзилатлари кифоядир.

Бугунги кунда одамларнинг кўплари Расулуллоҳ ҳақларида ғулув кетган ё эса умуман унутганлар.

Баъзилари ғулув кетиб, охир оқибат ширк келтириш даражасига етиб бордилар ва дуо қилиб, ўз эҳтиёжларини у кишидан сўрай бошладилар.

Баъзилари эса Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олиб келган йўли ва сийратига эргашишдан ғафлатда қолиб, У зотни ўз ҳаёти учун намуна қилиб олмади.

Бизнинг йўлимиз - Расулуллоҳни ўзлари буюрганларидек севамиз, У зотга буюрган нарсаларида итоат этамиз, таъқиқлаган нарсаларидан тийиламиз.

Биз учун бу дунёда Расулуллоҳни кўриш насиб этмаган, ўртамизда қанча-қанча асрлар ўтган бўлса-да, бизларни Аллоҳ таъоло қуйидаги ҳадисда зикр этилган кишилардан қилишини сўраймиз:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوَدِدْنَا أَنَا قَدْ
رَأَيْنَا إِخْوَانَنَا قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْلَسْنَا إِخْوَانَكَ قَالَ أَنْتُمْ أَصْحَابِي
وَإِخْوَانِي الَّذِينَ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِي وَأَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ قَالُوا يَا
رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتِ مِنْ أُمَّتِكَ قَالَ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ رَجُلًا
لَهُ حَيْلٌ غَرَّ مُحَجَّلَةٌ بَيْنَ ظَهْرَانِي حَيْلٌ ذُهُمٌ بِهِمْ أَلَمْ يَكُنْ يَعْرِفُهَا قَالُوا
بَلَى قَالَ فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضْوءِ قَالَ أَنَا
فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ.

Абу Хурайра розияллоху анхундан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қани энди биродарларимизни кўрсак эди» - дедилар.

Саҳобалар: «Биз сизнинг биродарларингиз эмасмизми?» - деб сўрадилар.

- «Сизлар менинг саҳобаларимсиз. Биродарларимиз эса ҳануз келмадилар» - дедилар.

- «Ё Расулуллоҳ, ҳануз келмаган уммат ингизни қандай т анийсиз?» - деб савол бердилар.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Айт инглари, агар бир кишининг қашқа от лари т им қора от лар орасида юрган бўлса, у ўз от ларини т аний оладими?» - дедилар.

- «Бўлмасачи, ё Расулуллоҳ» - деб ж авоб бердилар.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Улар Қиёмат куни т аҳорат нинг асаридан (юз-қўллари) порлаган ҳолда келадилар. Мен эса уларни ҳавзим олдида кут иб т ураман» — дедилар».¹

Аллоҳ таъолодан бизларни ҳам Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг осорларига эргашиш, сийратларидан намуна олиш ва суннатларини маҳкам тутганлар қаторида қилишини, шунингдек, бизларни Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бирга Адн жаннатларида бирга қилишини сўраймиз.

Пайғамбаримизга, ул зотнинг оила ва асҳобларига Аллоҳ таъолонинг салавоту саломлари бўлсин.

Абдулмалик ибн Муҳаммад ибн Абдурраҳмон ал-Қосим

¹ Ибн Можа ривояти.

Зиёрат

Ўтмишга қайтиб, тарих саҳифаларини варақлайлик, ундаги ёзувларни ўқиб, ҳар бир сатри ҳақида тафаккур қилайлик ҳамда улар орқали Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хонадонларини зиёрат этайлик...

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уйларидаги ҳолат билан танишиб, у зотнинг сўзларига қулоқ солайлик ҳамда пайғамбарнинг уйида фақатгина бир кун меҳмон бўлиб, дарсу-ибрат олайлик-да, шу билан қалбимизни ёритайлик...

Одамларнинг билими ошиб, кўп нарсаларни ўқиб, шарқу ғарбни китоблар, мактублар, фильмлар ва ҳужжатлар оша зиёрат эта бошладилар...

Биз эса Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хонадонларини шаръий зиёрат қилишга, унда кўрган ва билган нарсаларимизни ҳаётимизга жиддий татбиқ қилишга улардан кўра лойиқроқмиз. Ушбу муборак хонадонни зиёрат этарканмиз, унинг айрим жиҳатларига алоҳида тўхталиб ўтамиз. Шояд кўрган нарсаларимиздан ибрат олсак ва шу билан нафсларимизни тарбияласак.

Мусулмон дўстим!

Биз мозий саҳифаларини ўтмишда яшаб ўтган инсонларнинг ҳаётлари билан танишиш ва ўзимиз учун нотаниш бўлган нарсаларни кўриб завқланиш учунгина варақламоқчи эмасмиз. Аксинча, Аллоҳ таолонинг ўз пайғамбарини севишга бўлган амрига - Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳаётларини ўқиб-ўрганиш, суннатларига эргашиш ва у зот-

нинг дастури ва йўлларида юриш билан - итоат эта-
миз. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга бўл-
ган муҳаббатнинг энг муҳим белгиси эса, буюрган
нарсаларида у зотга итоат этиш, қайтарган ва тўхтат-
ган нарсаларидан тийилиш, демакдир...

Аллоҳ таъоло Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва
салламни пешво ва намуна қилди. Шунинг учун ҳам,
У Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга бўйсун-
иб, итоат этишни фарз қилиб деди:

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

«(Эй Муҳаммад), айтинг: «Агар Аллоҳни яхши
кўрсангизлар, менга эргашинглар, шунда Аллоҳ
сизларни (ҳам) яхши кўради ва гуноҳларингизни
кечиради. Аллоҳ кечирувчи ва раҳмли зотдир»¹;

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ

يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

«Аллоҳнинг пайғамбарига сизлар - Аллоҳ ва
охиратдан умидвор бўлган ҳамда Аллоҳни кўп ёд
олган кишилар учун намуна бордир»².

Аллоҳ таъоло пайғамбарга итоат этишни Қуръон
Каримнинг қирққа яқин ерида зикр қилди (Ибн Тай-
мийя, «Мажмуъул-фатово», 1:4).

¹ «Оли Имрон»: 31

² «Ахзоб»: 21

Банданинг бахт-саодати, охиратдаги нажоти Аллохнинг пайғамбарига эргашишдадир:

﴿ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ ۱۳ وَمَنْ
يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا
فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿۱۴﴾

«...Ким Аллох ва унинг расулига итоат этса остларидан дарёлар оқиб турадиган жаннатларга киритади. Улар у ерда мангу қоладилар. Бу буюк ютуқдир. Ким Аллох ва унинг расулига осий бўлиб Аллохнинг белгилаб қўйган ҳадларидан тажовуз қилса, уни абадий қоладиган жойи бўлмиш жаҳаннамга киритади. Ва унинг учун хорловчи азоб бордир».¹

Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам ўзларини яхши кўришни иймон ҳаловатига эришиш сабабларидан бири қилдилар:

Анас ибн Молик розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

¹ «Нисо»: 13,14

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айт дилар:

«Уч хислат бор. Улар кимда бўлса, у одам иймон ҳаловат ини т опади: «Аллоҳ ва расули унга бошқалардан кўра севимлироқ бўлса..».¹

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَلَدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ.

Анас ибн Молик розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айт дилар:

«Мен сизлардан бирингизга фарзандидан, от асидан ва барча инсонлардан кўра севимлироқ бўлмагунимча, у одам (ҳақиқий) мўмин бўла олмайди»²

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳаётлари покиза ҳаёт бўлиб, ундан ўрганамиз ва уни ҳаётимизга татбиқ этамиз.

¹ Мугтафақун алайҳ

² Имом Муслим ривояти.

Сафар

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хонадонлари томон сафар қилиш, ул зот ҳаётининг икирчикирлари ва муомала санъатини кўриш аслида ўта қизиқарли иш. Энди биз шу иш ортидан ажру-савобни ҳам умид қилсак-чи?!

Албатта, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳаёти насихат ва ибрат, сийрат ва намуна, эргашиш ва ўрнак олишдир. Бу сафаримиз китоблар ва саҳобалар тилидан нақл қилинган ривоятлар воситаси ила бўлади. Зотан, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хабар берганларидек, учта масжиддан бошқа ҳар қандай жойга (ибодат қасди билан) сафар қилиш мумкин эмасдир.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ مَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِي هَذَا وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى.

Абу Саид ал-Худрий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айт дилар:

«Учт а масж иддан – Масж идул Ҳаром, Менинг Масж идим ва Масж идул Ақсодан бошқа ўринга (зиёрат ва ибодат учун) сафар қилинмайди»¹.

Биз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ушбу амрларига бўйсунимиз ва уч масжиддан бош-

¹ Имом Термизий ривояти.

қа ҳеч бир ерга (ибодат ниятида) қасдли сафарга чиқмаслигимиз керак. Зеро, Аллоҳ таъоло:

﴿وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ﴾

«Пайғамбар олиб келган нарсаларни маҳкам ушланглар ва қайтарган нарсалардан тийилинглар!»¹ демокда.

Биз пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қадамжоларини ҳам қасд қилмаймиз.

Ибн Ваззоҳ раҳимаҳуллоҳ дедилар:

«Умар ибн Хат т об розияллоҳу анҳу ост ида Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга байъат қилинган дарахт ни кесиб т ашлашга амр қилди. Чунки, одамлар у ж ойга бориб, дарахт ост ида намоз ўқир эдилар. Умар ибн Хат т об розияллоҳу анҳу одамлардан ширк амали содир бўлиб қолишидан қўрққан эдилар».

Ибн Таймийя раҳимаҳуллоҳ Ҳиро ғори ҳақида шундай дейди:

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам пайғамбар бўлишдан аввал у ғорда ибодат қилган ва ўша ғорда биринчи ваҳий нозил бўлган эди. Бироқ, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ваҳий нозил бўлгандан сўнг, у ғорга, ҳат т о унинг яқинига ҳам қайт иб бормадилар, шунингдек асҳоблари ҳам яқин йўламадилар. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам пайғамбар бўлганларидан сўнг ўн йилдан кўпроқ Макка шаҳрида қолганларига қарамай, бирон март а ҳам Ҳиро ғорини зиёрат қилмадилар ва унга чиқмадилар. Расулulloҳ

¹ «Ҳашр»: 7

соллаллоҳу алайҳи ва салламга иймон келт ирган бирон бир саҳоба ҳам, у ғорга бормади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳиж рат дан сўнг Ҳудайбийя ва Жиъиррона ҳамда Фат ҳ йилидаги умраларида Маккага бир неча март а келдилар ва Фат ҳ йилида йигирма кунча қолдилар, аммо Ҳиро ғорига бормадилар ва уни зиёрат қилмадилар»¹.

Мана биз Мадинаи Мунавварага нигоҳ ташлаймиз. Унинг катта белгиларидан бири – Уҳуд тоғи рўпарамизда кўрина бошлади.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَعَ لَهُ أَحَدٌ فَقَالَ هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ.

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу ривоят қилади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Уҳуд тоғига кўзлари т ушганда: «Бу тоғ бизни севади ва биз ҳам уни севамиз» деган эдилар.²

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уйларига қадам ранжида қилишдан аввал, уйнинг қурилиши ва шаклига назар ташлаймиз. Агар кичкинагина уй, соддагина ётоқ-жойни кўрсак бундан ажабланмайлик. Чунки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дунёда одамларнинг энг зоҳиди, дунёвий ашёлари кам, дунёнинг зийнат ва бойликларига кўз тикмаган, балки «қувончи намозда қилинган»³ зот эдилар.

¹ Ибн Таймийя, «Мажмуъул-фатава», 27:251

² Муттафақун алайҳ.

³ Насоий ривояти.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لِي وَمَا
لِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَائِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ
وَتَرَكَهَا.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анхудан:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дунё хақида: «Менинг дунё билан ишим нима! Менинг дунёдаги мисолим бир дарахт ост ида озгина салқинлаб, сўнгра уни т арк қилиб йўлида давом эт - ган от лик кабидир», деган эдилар.¹

Энди Мадина кўчаларида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уйлари томон юриб бормоқдамиз. Ана, баъзилари хурмо бутоқлари устига лой чаплаб, баъзилари эса тош териб қурилган, томлари хурмо барглари билан тўсилган Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлларининг уйлари кўринди.

Ҳасан розияллоҳу анху шундай дер эди:

«Мен Усмон розияллоҳу анхунинг халифалик даврларида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлларининг уйларига кирардим, шифт ларини (паст лиги сабаб) кўлларим билан ушлардим».²

Бу уйлар камтарона ва кичик хужралардан иборат эди. Бироқ, иймон, тоат, ваҳий ва рисолат билан обод эди.

¹ Термизий ривояти.

² Ибн Саъд «ат-Табакотул-Кубро», 1:274

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кўринишлари

Биз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уйларига яқинлашиб, кириш учун рухсат сўраб эшикларини қоқамиз. Сўнгра, хаёлан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўрган одамлар билан суҳбатга киришамиз. Улар бизга Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг муборак ташқи кўринишлари ва табассумли юзларини кўриб турганимиздек таърифлаб беради.

Бароъ ибн Озиб розияллоҳу анҳу дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамлар ичида юзи чиройлироғи, ахлоқи гўзалроғи ва ўрт а бўйли эдилар»¹.

Бошқа ривоятда дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўрт а бўйли, кенг елкали бўлиб, сочлари қулоқларининг юмшоқлари қадар т ушар эди. Мен қизил либосда у зот дан кўра чиройлироқ одамни кўрмадим»².

Абу Исҳоқ Сабийий раҳимахуллоҳ дедилар:

«Бир одам Бароъ ибн Озибдан: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг юзлари қилич каби эдими?» — деб сўраганида: «Йўқ, Ой каби эди» — деб ж авоб берди»³.

Анас розияллоҳу анҳу дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кафт ларидан кўра мулойимроқ бўлган на ипак на

¹ Имом Бухорий ривояти.

² Имом Бухорий ривояти.

³ Имом Бухорий ривояти.

бошқа нарсани ушламадим ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг бўйидан кўра хушбўйроқ хидни т опмадим».¹

Ҳаё ҳам Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сифатларидан бири эди. Абу Саъид ал-Худрий розияллоҳу анҳу дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чимилдикқа кирган бокира қиздан ҳам ҳаёлироқ эдилар. Агар бирон нарсани ёқт ирмасалар, биз уни юзларидан ўқир эдик».²

Булар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хилқати ва хулқи ҳақида нақл қилинган баъзи сифатлар, холос. Ҳолбуки, Аллоҳ таъоло пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хилқати ва хулқини мукаммал қилиб яратгандир.

Гапиришлари

Биз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни ва у зотнинг баъзи сифатларини кўрдик. Энди у зотнинг гапиришлари ва сўзлаш услублари билан танишамиз.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сизлар каби т ез гапирмас, балки, равон ва дона–дона гапирар ва ат рофидагилар унинг сўзларини ёдлаб олар эдилар».³

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мулоҳим, атрофдаги одамларнинг тушунишларини севар,

¹ Мутгафақун алайҳ.

² Имом Бухорий ривояти.

³ Абу Довуд ривояти.

Умнатга харис бўлганларидан одамлар ўртасидаги фарқларни, тушуниш ва англаб олиш даражаларини риоя қилар эдилар. Бу эса сабрли ва ҳалим бўлиш кераклигини тақозо қилар эди.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сўзлари уни эшитган ҳар бир киши т ушуна оладиган дона–дона эди».¹

Сиз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сўзлари яхши тушунилиши учун бир неча марта такрорлаётгандаги сабрлари ва юракларининг кенглигини мулоҳаза қилинг!!..

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам яхши т ушунилиши учун бир сўзни уч март а т акрорлар эдилар» — деди.²

Баъзи одамлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига келганида у зотнинг ҳайбатидан кўрқувга тушар, шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларга мулойим гапириб, юракларидаги кўрқувни кетказар эдилар.

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَكَلَّمَهُ
فَجَعَلَ تُرْعَدُ فَرَأَيْصُهُ فَقَالَ لَهُ هَوْنٌ عَلَيْكَ فَإِنِّي لَسْتُ بِمَمْلُوكٍ إِيمًا أَنَا
ابْنُ امْرَأَةٍ تَأْكُلُ الْقَدِيدَ.

Абу Масъуд (Уқба ибн Амр) розияллоҳу анҳу дедилар:

¹ Абу Довуд ривояти.

² Имом Бухорий ривояти.

«Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳузурига бир одам келди, у билан гаплашдилар. У одамнинг оёқ-қўли тит рай бошлади. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам унга: «Гинчлан, мен подшоҳ эмасман. Мен қурит илган гўшт ейдиган оддий бир аёлнинг фарзандиман, холос» - дедилар»¹.

Уй жиҳозлари

Биз пайғамбар соллalloҳу алайҳи ва салламнинг уйлари ичидамиз. Келинг, унга бир нигоҳ ташлайлик. Саҳобалар бизга бу уйда бўлган кўрпа-гўшак ва бошқа жиҳозлар ҳақида сўзлаб берсинлар.

Табиийки, биз хоналар ва ҳовлиларга изнсиз нигоҳ ташлаш мумкин эмаслигини биламиз. Бироқ, бу муборақ уйнинг баъзи ашёларига намуна ва ўрнак олиш учун қараймиз. Дарҳақиқат, бу уйнинг пойдевори камтарлик, сармоясига эса иймондир. Унинг деворларига боқинг, унда бугунги кунда кўплаб мусулмонлар уйларига осиб қўядиган жонли нарсаларнинг суратлари йўқ!

عَنْ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ.

Абу Талҳа розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Ит ва суратлар бўлган уйга фаришт алар кирмайди».²

¹ Ибн Можа ривояти.

² Ибн Можа ривояти.

Энди Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кундалик ҳаётида истеъмом қилган буюмларга бир назар ташланг.

حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى حَصِيرٍ قَالَ فَجَلَسْتُ فَإِذَا عَلَيْهِ إِزَارٌ وَلَيْسَ عَلَيْهِ غَيْرُهُ وَإِذَا الْحَصِيرُ قَدْ أَثَّرَ فِي جَنْبِهِ وَإِذَا أَنَا بِقَبْضَةٍ مِنْ شَعِيرٍ نَحْوِ الصَّاعِ وَقَرَطٍ فِي نَاحِيَةِ فِي الْعُرْفَةِ وَإِذَا إِهَابٌ مُعَلَّقٌ فَابْتَدَرْتُ عَيْنَايَ فَقَالَ مَا يُبْكِيكَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَمَالِي لَا أَبْكِي وَهَذَا الْحَصِيرُ قَدْ أَثَّرَ فِي جَنْبِكَ وَهَذِهِ خِزَانَتُكَ لَا أَرَى فِيهَا إِلَّا مَا أَرَى وَذَلِكَ كِسْرَى وَقَيْصَرٌ فِي الشُّمَارِ وَالْأَنْهَارِ وَأَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ وَصَفْوَتُهُ وَهَذِهِ خِزَانَتُكَ قَالَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ أَلَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ لَنَا الْآخِرَةَ وَلَهُمُ الدُّنْيَا قُلْتُ بَلَى.

Умар ибн Хаттобдан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ху- зурларига кирдим, у Зот бўйра уст ида ёт ибдилар. Олдларига ўт ирдим, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг эгнида фақат изор (белдан паст га кийи- ладиган кийим) бор эди, холос. Бўйра ёнбошларига бо- т иб кет ибди, уйдаги нарсаларга назар т ашладим. Уй- нинг бир чет ида уч-т ўрт ховуч арпа, акас кўзоғи ва деворда осиглик мешни кўриб кўзимдан ёш қуйилди.

- «Эй Умар, нимага йиғляяпсиз», деб сўрадилар.

- «Эй Набиюллоҳ, нега йиғламас эканман, бўйра ёнбошингизга бот иб кет ган бўлса, уйингизда нима

борлигини ҳам кўриб т урган бўлсам! Кисро ва Қайсарларни қаранг, ноз-неъмат лар, анҳорлар ичра бўлишса-ю, сиз Аллоҳнинг пайғамбари, мухт ор бандасининг ҳоли бу бўлса!».

- «Эй Хат т обнинг ўғли, охират бизга ва дунё уларга бўлишига рози эмасмисиз?!» - дедилар.¹

Собит раҳимахуллоҳ дедилар:

«Анас ибн Молик розияллоху анху бизга ёғочдан қилинган, кўпол ва белидан т емир «белбоғ» билан боғланган қадахни кўрсат ди ва: «Эй Собит , бу Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг қадахлари» - деди»².

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шу қадахда сув, ивитилган хурмо шарбати, асал ва сут ичар эдилар.

Анас розияллоху анху: «Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ичар эканлар уч март а нафас олар эдилар» — деди³.

Яъни, бир кўтаришда симирмасдан, уч бўлиб ичар эдилар.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам идиш ичида нафас олиш ёки идишга пуфлашдан қайт арганлар⁴.

Аммо Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам жиҳод, ҳарбий тўқнашувлар ва жанговар кунларида кийган совут ҳозир уйда йўқ бўлса керак. Оиша розияллоху анҳонинг айтишига қараганда, Расулуллоҳ

¹ Ибн Можа ривояти.

² Имом Термизий ривояти.

³ Мугтафақун алайҳ

⁴ Имом Термизий ривояти.

соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни бир яҳудийдан қарзга олган ўттиз соъ арпа эвазига унинг олдига гаровга қўйган эканлар¹. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вафот этдилар, совут эса яҳудий олдига гаровлигича қолди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам оиласи олдига қўққисдан бостириб келмас, балки, киришларини оиласига билдириб кирардилар. Кирганларида уларга салом берар эдилар².

Синчков кўз ва онгли қалб билан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ушбу сўзларида фикр юритинг:

عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ طُوبَى لِمَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافًا وَقَنَعَ.

Фазола ибн Убайд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айт дилар

«Исломга ҳидоят ланган, ҳаёт и кундалик т ирикчилигига ет адиган дараж ада бўлиб, шунга қаноат қилган кишига Тубо (ж аннат и) бўлсин!»³.

Мана бу улуғ ҳадисга ҳам кулоқ солинг:

Абдуллоҳ ибн Миҳсон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

¹ Муттафақун алайҳ

² Ибн Қоййим «Зодул–Маод», 2:381

³ Имом Термизий ривояти.

عَنْ سَلَمَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مِحْصَنِ الْخَطْمِيِّ عَنْ أَبِيهِ وَكَانَتْ لَهُ
 صُحْبَةٌ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا
 فِي سِرْبِهِ مُعَافَى فِي حَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوَّةٌ يَوْمَهُ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Кимки ж они омонда, баданида саломат лик, хузурида кундалик озуқаси билан т онг от т ирган бўлса, гўё унга дунёнинг барчаси ж ам бўлибди»¹.

Қариндошлар билан алоқалари

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қариндошлик алоқаларига қанчалик эътибор берганини сифатлашга тил ожизлик қилади. Чунки, у зот бу бобда башариятнинг энг комили эдилар. Ҳатто, у зотни пайғамбар бўлишларидан аввал Қурайш кофирлари ҳам мадҳ этишган ва «ас-Содиқул-Амийн» (Ростгўй ва Омонатдор) деб таърифлашган, муҳтарама онамиз Хадича розияллоҳу анҳо ҳам Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга: «Сиз қариндошлик алоқаларини қиласиз ва т ўғри сўзлайсиз», деган эдилар.

Мана қаранг, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вазифаларнинг энг олийси ва ҳақларнинг энг буюгини адо этмоқдалар: етти ёшларида айрилган оналарининг қабрини зиёрат қилмоқдалар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анху ривоят қилдилар:

¹ Имом Термизий ривояти.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ زَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْرَ أُمِّهِ فَبَكَى وَأَبَكَى مَنْ حَوْلَهُ فَقَالَ اسْتَأذَنْتُ رَبِّي فِي أَنْ أَسْتَغْفِرَ لَهَا فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي وَاسْتَأذَنْتُهُ فِي أَنْ أَزُورَ قَبْرَهَا فَأُذِنَ لِي فَزُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تُذَكَّرُ الْمَوْتَ.

«Пайғамбар алайҳиссалом оналарининг қабрини зиёрат қилиб ўзлари ҳам йиғладилар, ёнидагиларни ҳам йиғлат дилар.

Сўнгра: «Роббимдан онамга ист иғфор сўрашга рухсат сўраган эдим бунга изн берилмади. Онаминг қабрини зиёрат қилишга рухсат сўраган эдим, бунга изн берилди. Сизлар ҳам қабрларни зиёрат қилинглр, чунки улар ўлимни эслат ади»- дедилар.¹

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қариндошларига бўлган меҳри, уларни Исломга даъват этиш, тўғри йўлни кўрсатиш ва жаҳаннамдан қутқариш учун қанчалар тиришганлари ва бу йўлда оғир машаққатларни кўтарганлари ҳақида ўйлаб кўринг...

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَمَّا أُنزِلَتْ هَذِهِ آيَةُ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُرَيْشًا فَاجْتَمَعُوا فَعَمَّ وَحَصَّ فَقَالَ يَا بَنِي كَعْبِ بْنِ لُؤَيٍّ أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ يَا بَنِي مُرَّةَ بْنِ كَعْبِ أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ يَا بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ يَا بَنِي هَاشِمٍ أَنْقِدُوا

¹ Имом Муслим ривояти.

أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَتَقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ يَا
 فَاطِمَةُ أَتَقِدِي نَفْسَكَ مِنَ النَّارِ فَإِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا غَيْرَ
 أَنْ لَكُمْ رَحِمًا سَابَلَهَا بَيْلَاهَا.

Абу Ҳурайра розияллоху анху дедилар:

«Яқин қариндошларингизни (жаҳаннам азоби-дан) огоҳлантиринг!» оят и¹ нозил бўлганида Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Қурайш қабила-сини чақирдилар, ж амланишгач, уларга қарат а умумий ва хусусий хит облар қилдилар: «Эй Бану Абду Шамс, эй Бану Каъб ибн Луай, ўзингларни ж аҳаннамдан қут қаринглар! Эй Бану Мурра ибн Каъб, ўзингларни ж аҳаннамдан қут қаринглар! Эй Бану Абдуманоф, Эй Бану Ҳошим, ўзингларни ж аҳаннамдан қут қаринглар! Эй Бану Абдулмут т алиб, ўзингларни ж аҳаннамдан қут қаринглар! Эй Фот и-ма, ўзингни ж аҳаннамдан қут қар! Мен сизлар учун Аллоҳ ҳузурида бирон нарсага эга эмасман, Бирок, ўрт амизда қариндошлик бўлиб, у билан сизларга (дунёда) алоқа қиламан, холос»².

Қаранг, севимли пайғамбаримиз соллаллоху алай-ҳи ва саллам амакилари Абу Толибни Исломга қайта-қайта даъват қилдилар. Ҳатто, у ўлим тўшагида ёт-ганида ҳам олдига келиб даъват этдилар.

«Абу Толиб ўлар вақт ида Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам унинг ҳузурига кирдилар. Унинг олди-

¹ «Шуаро»:214

² Имом Муслим ривояти.

да Абу Жаҳл ва Абдуллоҳ ибн Аби Умайя бор эди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Эй амаки, «Ла илаҳа иллаллоҳ» (Аллоҳдан бошқа ҳақ илоҳ йўқ) деб айт инг, бу калимани Аллоҳ азза ва ж алланинг хузурида сиз учун хуж ж ат қилай» — дедилар.

Абу Лаҳаб ва Абдуллоҳ ибн Аби Умайя: «Эй Абу Толиб, Абдулмут т алибнинг миллат идан воз кечасанми?!» - дедилар. У иккиси гапиравердирлар, гапиравердилар ва охири Абу Толиб уларга: «Мен Абдулмут т алибнинг миллат идаман» - деди».

Шундай бўлсада, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам «Модомики, менга т аъқиқланган эмас экан, сиз учун ист иғфор айт аман» - дедилар. Шунда:

﴿ مَا كَانُ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا
لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ
أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴾

«Пайғамбар ва иймон келтирганларнинг, жаҳаннам аҳлидан эканлиги маълум бўлганидан сўнг қариндошлари бўлсада, мушриклар учун истиғфор айтишлари мумкин эмасдир»¹ ва

﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ﴾

¹ «Тавба»:113

«Сиз яхши кўрган одамларингизни тўғри йўлга йўллаш олмайсиз, лекин Аллоҳ Ўзи хоҳлаган кишини ҳидоят қилади..»¹ оят лари нозил бўлди»².

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам яхшилик қилиш учун Абу Толибни тириклик пайтида ҳам кўп даъват қилган, ҳатто ҳаётининг охириги лаҳзаларида ҳам Ислом динига чақирган ва ўлганидан сўнг истиффор айтган эдилар. Оят нозил бўлиши билан Аллоҳга итоат қилдилар-да, мушрик қариндошлари учун дуо қилишдан тўхтадилар.

Бу - Уммат учун катта меҳрнинг кўринишларидан, қолаверса, Ислом учун дўстлашиш ва гарчи қариндошлар бўлсада, кофир ва мушриклардан безор бўлиш кўринишларидан биридир.

Пайғамбар ўз уйида

Инсонинг уйи - гўзал хулқи, одоб камолоти, чиройли муомаласи ва ички дунёсининг софлигини кўрсатиб берадиган ҳақиқий макондир. Хоналар ва деворлар ортида, ҳеч ким кўрмайдиган бир ерда ўз қули, хизматкори ёки аёли билан бўлган муомалаларида унинг табиатидаги бошқаларга маълум бўлмаган барча тарафлар намоён бўлади.

Биз бу Умматнинг пайғамбари, сарвари ва муаллими бўлган Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай буюк мақом ва олий даражада бўлишларига қарамай ўз уйларида қандай ҳолатда бўлганлари ҳақидаги сўзларга қулоқ тутайлик:

¹ «Қасас»:56

² Имом Аҳмад, Имом Бухорий ва Имом Муслим ривоятлари.

Оиша розияллоху анҳодан Расулуллоҳ уйда нима ишлар қилиши ҳақида сўралганида: «Одамлардан бири эдилар: кийимларини т озалар, эчки соғар ва ўз ўзига хизмат қилар эдилар» - деб жавоб берган эдилар.¹

Дарҳақиқат, бу - камтарлик, кибрсизлик ва бошқаларга «юк» бўлмаслик намунасидир. Бу - ўртоқлик ва ҳамкорликдаги олийжанобликдир. Одам боласининг энг сараси шу ишларни қиляпдими-я?!

Бутун оламга Ислом нури таралган ушбу муборак хонадонда унинг соҳиби бўлган бу улуғ Зот қорнини тўйдирадиган нарсага эга эмас эди!

Нуъмон ибн Башир розияллоху анҳу Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг ҳаётини эсга олар экан: «Мен пайғамбарингизнинг сифат сиз-ёмон хурмолардан қорнини т ўйдирадиган миқдорини т опа олмаганини кўрганман» - деди².

Оиша розияллоху анҳо дедилар: «Биз - Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва салламнинг оиласи бир ойлаб қозон осмасдан ўт казардик. Ейдиган нарсамиз фақат хурмо ва сув эди, холос».³

Бу хонадонда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламни тоат-ибодат қилишларига монъелик қиладиган бирон нарса йўқ эди. Шунинг учун ҳам, «Ҳаййа алас-солат» (Намозга шошилинглар) «Ҳаййа алал-фалах» (Нажотга шошилинглар!) нидосини эшитишлари биланоқ тезда унга ижобат қилиб, дунё ишларини ортларида қолдирар эдилар!

¹ Имом Аҳмад ва Имом Термизий ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

³ Имом Бухорий ривояти.

Асвад ибн Зайд дедилар: «Мен Оиша розияллоху анҳодан: «Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам уйларида нима иш қилар эдилар?» — деб сўрадим. «Аҳлининг хизмат ларини қилар, намоз вақт и бўлса, намозга чиқар эдилар» — деб ж авоб бердилар».¹

Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг фарз намозини уйида ўқиганлари асло ривоят қилинган эмас. Фақат вафотларидан олдинги касалликларида, қаттиқ иситмалаб, намозга чиқишлари қийинлашгандагина уйларида ўқиганлар.

Умнатларига ўта шафқатли ва меҳрибон бўлсаларда, намозларини жамоат билан масжидларда ўқимаган кишилар ҳақида қаттиқ сўз айтдилар:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدَ نَاسًا فِي بَعْضِ الصَّلَوَاتِ فَقَالَ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ رَجُلًا يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ يَتَخَلَّفُونَ عَنْهَا فَأَمُرَ بِهِمْ فَيَحْرَقُوا عَلَيْهِمْ بِحَزْمِ الْحَطَبِ يُؤْتَهُمْ

Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айрим кишилар баъзи намозларда кўринмаганларида шундай дедилар:

«Амр эт сам, намоз ўқиш учун т акбир айт илса. Кейин бир кишини одамларга имом бўлиб намоз ўқишга буюрсам. Сўнгра, мен боғ-боғ ўт ин кўт арган

¹ Имом Бухорий ривояти.

одамлар билан бориб, намозга келмаган одамларнинг уйларини ёқиб юборсам, деб қоламан».¹

Бу (фарз) намозларни жамоат билан ўқишнинг ўта муҳимлигидан эди.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ سَمِعَ
النَّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِهِ فَلَا صَلَاةَ لَهُ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ.

Ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Азонни эшитиб, (жамоатга) келмаган одамнинг намози намоз эмасдир, фақат узри бўлсагина жонидир» - дедилар². Узр эса хатар ёки касалликдир.

Бугунги кунда масжидларга чиқмай, хонасалот бўлиб қолган «намозхон»лар ҳолига нима дейиш мумкин?! Уларнинг касал ёки кўрқинчдан бўлган узрлари қани?!!

Турмушдаги хусусиятлари

Инсоннинг юриш-туриши унинг ақлининг мезони ва қалбининг калитидир.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламни энг яхши биладиган, ҳолатларини энг яхши сифатлаб берадиган зот – уммул мўминин Оиша розияллоху анҳодирлар. Чунки у зот Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга уйқуларида ва бедорликларида, бетоблик

¹ Бухорий ва Муслим ривояти.

² Ибн Можа ва Ибн Ҳиббон ривоятлари

ва саломатликларида, хурсандлик ва маҳзун ҳолатларида ҳамиша ҳамроҳ эдилар.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ёмон ишларни қилувчи, ҳаёсиз сўзларни сўзлагувчи, бозорларда шовқин қилувчи эмас эдилар. Ёмонликка ёмонлик қайт армас, балки авф қилар ва кечирар эдилар»¹.

Бутун оламга раҳмат қилиб юборилган ул зоти шарифнинг хислатларидан баъзисини бизга севимли набиралари Хусайн розияллоҳу анҳу сифатлаб берадилар:

«От амдан пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суҳбат дошлари билан бўлган муносабатлари ҳақида сўраганимда, айтдиларки:

«Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам доимо қувноқ, мулойим ва гўзал ахлоқли зот эдилар.

Ул зот қўпол ва бақироқ эмас, бировларнинг айбларини изловчи эмас эдилар.

Ёқт ирмаган нарсаларига эътборсиз қарар, умидвор кимсани ноумид қилмас эдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уч нарса: риёкорлик, сергаплик ва фойдасиз нарсаларни тарк этган эди.

Одамларни ҳам уч ҳолатда қўйган: бирон бир кимсани айбламас, мазаммат қилмас ёки унинг сирларини билишга интилимас эдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам савобини умид қилган сўзнигина сўзлар, гапирганларида саҳоба-

¹ Имом Аҳмад ривояти.

лар бошларида қуш қўниб т ургандек, ж им ўт иришар, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзларини т угат ганларидан кейингина гапирар эдилар.

Саҳобалар ул зот нинг олдида бир-бирлари билан гап т алашмас, бирлари гапирса, бошқалари т о у гапини т угат гунча кулоқ солишар эди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам биринчи бўлиб гапира бошлаган саҳобанинг сўзини т инглар, саҳобалар кулган нарсаларга кулар, аж абланган нарсаларидан аж абланар, бирор нот аниш одамнинг қўпол сўзлари ва ноўрин т алабларига сабр қилар, буни кўрган саҳобалар нот аниш одамни чеккага олиб чиқиб кет ишни хоҳлаб қўлларидан ушласалар:

«Эҳт иёж ини сўраган одамни кўрсангиз, унга кўмакчи бўлинглар!» –дер эдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам лойиқ бўлган одамлардангина мақт овни қабул қилар, ҳеч кимнинг сўзларини т угат магунча бўлмас, ҳаддидан ошсагина унинг сўзини қайт ариқ ёки ўринларидан т уриб кет иш билан бўлар эдилар».¹

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хислатлари ҳақида бирма-бир фикр юритиб кўринг ва ундан ўзингиз учун фойда олишга ҳаракат қилинг! Чунки, улар яхшилик мажмуасидир.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хислатларидан бири - суҳбатдошларига дин аҳкомларини ўргатишдир.

¹ Имом Термизий ривояти.

У зотнинг сўз ва таълимларидан намуналар:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ نَدًّا دَخَلَ النَّارَ.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айт дилар:

«Кимки, Аллоҳдан бошқасини (Аллоҳга) т енг қилиб унга ибодат қилган ҳолда вафот эт са, ж аҳаннамга киради»¹.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ.

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айт дилар:

«Ҳақиқий мусулмон мусулмонлар унинг қўли ва тилидан саломат бўлган кишидир, муҳожир эса Аллоҳ қайт арган нарсаларни т арқ эт ган кишидир».²

Бурайда розияллоху анхудан ривоят қилинади:

¹ Имом Бухорий ривояти.

² Бухорий ва Муслим ривояти.

عَنْ بُرَيْدَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَشَّرَ الْمَشَائِينَ فِي الظُّلْمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айт дилар:

«Зулмат ларда масж идларга кўп борувчи кишиларга Қиёмат кунида бериладиган комил нурдан башорат берингиз!»¹.

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَأَلْسِنَتِكُمْ.

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айт дилар:

«Мушриклар билан молингиз, ж онингиз ва т илингиз билан курашингиз!»².

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ لِيَتَكَلَّمَ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَّبِعُنَّ مَا فِيهَا يَهْوِي بِهَا فِي النَّارِ أَبَعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ.

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айт дилар:

«Банда фарқламасдан (яъни, ўйламасдан) бир сўзни айт ади-да, ана шу сўз сабабли ж аҳаннамга Машрик билан Мағриб ўрт асидан узоқроқ бўлган масофага т ушади»³.

¹ Термизий ва Абу Довуд ривояти.

² Абу Довуд ривояти.

³ Бухорий ва Муслим ривояти.

Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اذْعُ عَلَيَّ الْمُشْرِكِينَ قَالَ
إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لِعَانَا وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар:

«Мен лаънат ловчи бўлиб жўнат илмадим, балки, раҳмат қилиб юборилдим».¹

Абдуллоҳ ибн Аббос разияллоху анхудан минбардаги Умар ибн Хаттоб розияллоху анхумодан эшитган ушбу ҳадис ривоят қилинади:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ سَمِعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ
سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ
النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Мени насронийлар Ийсо ибн Марямни ҳаддан зиёд мадҳ этганларидек мадҳ этманглар. Мен (Аллоҳнинг) бандасиман, холос. «Аллоҳнинг қули ва элчиси» денглар» - дедилар².

حَدَّثَنِي جُنْدَبٌ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ
يَمُوتَ بِخَمْسٍ وَهُوَ يَقُولُ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ أَنْ يَكُونَ لِي مِنْكُمْ خَلِيلٌ
فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ اتَّخَذَنِي خَلِيلًا كَمَا اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا وَلَوْ كُنْتُ

¹ Имом Муслим ривояти.

² Бухорий ва Муслим ривояти.

مَتَّخِذًا مِنْ أُمَّتِي خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا إِلَّا وَإِنْ مَنْ كَانَ
 قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ إِلَّا فَلَا
 تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ إِنِّي أَنهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ.

Жундаб ибн Абдуллоҳ розияллоху анху айтадилар:

«Мен Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг ўлимларидан беш кун аввал шу сўзларни айт ганларини эшит ганман:

«Мен сизлардан бирингиз менга халил¹ бўлишидан пок эканлигимни Аллоҳга билдираман. Чунки, у мени ҳам, Иброҳимни қилгани каби ўзига халил қилиб олди. Агар уммат им ичидан биронт асини халил қилсайдим, Абу Бакрни халил қилиб олар эдим. Огоҳ бўлингларки, сизлардан аввал яшаб ўт ган халқлар пайғамбарларининг қабрларини саж дагоҳ-масж ид қилиб олар эдилар. Қабрларни саж дагоҳ-масж ид қилиб олманглар! Мен сизларни бундан қайт араман!»²

Шунинг учун ҳам ичида бир ёки бир неча қабрлар бўлган масжидларда намоз ўқиш мумкин эмасдир.

Қизларига муомалалари

Жоҳилият даврида қиз боланинг туғилиши нафақат ота-онаси, оиласи ва қабиласи учун ҳам мотам қу-

¹ - Халилнинг маъноси «дўст»никидан анча кучлидир. Халил халилига бутун вужуди билан боғланиб қолади. Гўёки у факат халилиники бўлиб қолади. Шунинг учун халилга «дўст» деб маъно бериш тўғри келмайди.

² Имом Муслим ривояти.

ни бўлар эди. Бу жамиятдаги ҳолат қизларини ор-номусдан кўрқиб, тириклайин кўмиб юбориш даражасига етди. Тириклай кўмиш ўта қабих шаклда бўлар, унда на раҳм ва на шафқатга ўрин бор эди. Ҳа, қиз болани тупроққа тириклайин кўмилар эди! Улар бу жиноятда анчагина «махоратли» эдилар.

Улардан баъзилари қиз кўрадиган бўлса олти ёшга киргунига қадар тек кўяр, сўнгра аёлига: «Қизингга чиройли кийимларни кийдириб хушбўйла, мен уни амакиларининг олдига олиб бораман!» — дерди-да, қизни олдиндан саҳрода қазиб кўйган чуқурга олиб борар ва: «Қизим, шу чуқурга бир қара!» — дер эди. Қиз қараётган пайтда чуқурга туртиб туширар ва устидан тупроқни ваҳшийларча тортар эди.

Мана шу жоҳилий жамият ичида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлни она, турмуш ўртоқ, опа-сингил ва амма-хола сифатида мукаррам қилган буюк дин билан майдонга чиқдилар. Қизлари ҳам Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг муҳаббатига сазовор бўлдилар.

Қизлари Фотима розияллоҳу анҳо Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хузурларига кирганида ул зот ўринларидан туриб, унинг қўлларидан ушлаб ўпар ва ўзларининг ўринларига ўтказар эдилар. Фотима розияллоҳу анҳо ҳам хузурига Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кирсалар ўрнидан туриб ул зотнинг қўлларидан ўпар ва жойига ўтказар эди¹.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қизларини яхши кўриб, уларга марҳаматлар қилган бўлсалар-

¹ Абу Довуд, Термизий ва Насоий ривоятлари

да, Аллоҳ таъоло «Абу Лаҳабнинг кўли қурисин!»¹ оятларини нозил қилганидан сўнг Абу Лаҳабнинг икки ўғли - Утба ва Утайбалардан Умму Гулсум ва Руқайя исмли қизларининг талоқ олишларига сабр ва Аллоҳдан ажр умид қилиб рози бўлдилар.

Бирор дақиқа бўлсин, даъватни тўхтатиш ёки орқага чекинишга рози бўлмадилар. Қурайш Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга таҳдидлар қилганидан сўнг қизлари талоқ қилинди, Бироқ, у Зот сабр ва матонат билан Ислом динига чақиришда давом этдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ўз қизларини қандай очиқ юз билан кутиб олишлари ва гўзал муомалада бўлишларига онамиз Оиша розияллоҳу анҳо ривоят қилган ушбу ҳадис ҳам яққол намуна бўла олади:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنَّ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَهُ لَمَّا يُعَادِرُ مِنْهُنَّ وَاحِدَةً فَأَقْبَلَتْ فَاطِمَةُ تَمْشِي مَا تُحْطِي مِشْيَتَهَا مِنْ مِشْيَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا فَلَمَّا رَأَاهَا رَحَبَ بِهَا فَقَالَ مَرَحَبًا بِابْنَتِي ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَنْ يَمِينِهِ

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хузурларида рафиқалари бор эди. Фот има розияллоҳу анҳо кириб келдилар. Унинг юриши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг юришларидан ҳеч фарқ қилмас эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни кўришлари биланоқ қаршиладилар ва: «Қизим,

¹ «Масад» сураси

хуш келдингиз!» - дедилар, сўнгра ўнг т арафларига ўт каздилар..».¹

Қизларига бўлган меҳру муҳаббати туфайли уларни зиёрат қилар, аҳволларини сўроқлар ва муаммоларини ҳал этар эдилар.

Фотима розияллоху анҳо бир куни Расулуллох соллаллоху алайҳи ва салламга тегирмон ишлатиш оқибатида қўлларининг қабарганини шикоят қилиб, хизматкор беришини сўрамоқчи бўлиб келдилар. Бироқ, Расулуллох соллаллоху алайҳи ва салламни топмадилар. Шунда шикоятларини Оиша розияллоху анҳога айтдилар. Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам келганларида Оиша розияллоху анҳо хабарни етказдилар.

...Алий розияллоху анҳу айтадилар:

فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْنَا وَقَدْ أَخَذْنَا مَضَاجِعَنَا
فَذَهَبْنَا نَقُومُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مَكَانِكُمْ فَقَعَدَ بَيْنَنَا
حَتَّى وَجَدْتُ بُرْدَ قَدَمِهِ عَلَى صَدْرِي ثُمَّ قَالَ أَلَا أَعْلَمُكُمْ خَيْرًا مِمَّا
سَأَلْتُمَا إِذَا أَخَذْتُمَا مَضَاجِعَكُمْ أَنْ تُكَبِّرَا اللَّهَ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ وَتُسَبِّحَاهُ
ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتَحْمَدَاهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ خَادِمٍ.

«Ёт моқчи бўлиб ж ойимизга кириб т урган пайт имизда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам (изн сўраб) кириб келдилар. Биз ўрнимиздан т урмоқчи бўлгандик: «Жойингиздан қимирламанглар!» — дедиларда, ўрт амизга келиб ўт ирдилар. Мен кўкрагимда у

¹ Имом Муслим ривояти.

зот нинг оёқларининг совуқлигини ҳис эт дим. Сўнгра дедилар: «Мен сизларни сўраган нарсангиздан кўра яхшироқ бўлган нарсага йўллаб қўймайми? Агар кўрпангизга ўрансангиз ёки ўрнингизга ёт сангиз ўт - т из т ўрт март а т акбир (Аллоҳ акбар), ўт т из уч март а т асбеҳ (Субҳаналлоҳ) ва ўт т из уч март а ҳамд (Алҳамдулиллаҳ) айт ингиз! Мана шу сизларга хизмат кордан кўра яхшироқдир»¹.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сабру-чидамларида ва мотам тутмасликларида биз учун чиройли намуна бордир. Ҳаётлик даврларида Фотима розияллоҳу анҳодан бошқа барча ўғил-қизлари вафот этдилар. Шундай бўлса-да, ҳеч бири учун мотам тутиб, қўллари билан юзларига урмадилар, кийимларини йиртмадилар, таъзиячилар учун ўрин ҳозирлаб, зиёфатлар қилмадилар. Балки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳнинг қазосига рози, сабрли ва савобдан умидвор бўлдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам маҳзунларнинг ғам-қайғусини кетказувчи ва мусибатланган одамга тасалли берувчи катта васият ва улуғ ҳадисларни ташлаб кетдилар.

Улардан бири Умму Салама онамиз разияллоҳу анҳо ривоят қилган ҳадисдир:

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ ﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ﴾

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари.

رَاجِعُونَ ﴿اللَّهُمَّ أَجْرُنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا إِلَّا أَخْلَفَ
اللَّهُ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

Қайси бир мусулмонга бирон мусибат ет ганда Аллоҳ буюрганидек:

«Инна-а лиллаҳи ва инна-а илайҳи рож иувн, Аллоҳумма-ъж урний фий мусибат ий, ва ахлиф лий хойрон минҳа» (Биз Аллоҳникимиз ва албат т а Аллоҳга қайт увчимиз, Аллоҳим, бошимга т ушган мусибат учун менга аж ру-савоблар ат о эт ва менга бу мусибат им бадалига ундан кўра яхшироқ нарсани бер) деган сўзларни айт са, Аллоҳ т аъоло ундан хайрлироқ нарсани бадал қилади.¹

Аҳли-аёлга муносабатлари

Оила кўрғонида аёл сокинлик ва унс-яқинлик аломати бўлиб қолади.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ.

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

¹ Имом Муслим ривояти.

«Бут ун дунё (инсонга) берилган неъмат дир ва дунё мат оларининг энг яхшиси солиҳа аёлдир», - деб марҳамат қилдилар.¹

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам гўзал ахлоқ ва хуш муомала соҳиби бўлганлари учун мўъминлар онаси Оиша розияллоҳу анҳонинг исмини қисқартиб, унга севинчли хабар бериб чақирганини кўрамыз!

إِنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا يَا عَائِشَ هَذَا جِبْرِيلُ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кунларнинг бирида: «Эй, Оиш, Жибриил сизга салом айт - япт и!» - дедилар².

Ахлоқан энг баркамол ва энг олиймақом зот – Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам рафиқаларининг ҳиссий ва руҳий рағбатларини билиш ҳамда уларга нисбатан чиройли муносабатда бўлишнинг гўзал намунасини кўрсатдилар!

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Мен ҳайз кўрган кунларимда (бирон нарсани) ичиб, (косани) Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга узат ар эдим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам лабларимни кўйган ерга лабларини кўйиб ичар эдилар. Уст ухондаги гўшт дан т ишлар эдим, кейин пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам уст ухонни

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

олардилар ва лабларимни қўйган ерга лабларини қўйиб ер эдилар»¹.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мунофиқлар ва шарқшунослар уйдирмаю ботил даъволар билан айблаганларидек эмас, балки, аёлга нисбатан эрнинг энг гўзал ва юксак муносабатини ўзларида кўрсатар эдилар.

Оиша розияллоҳу анҳо дейдилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлларидан бирини ўпар ва т аҳорат қилмай намозга чиқар эдилар»².

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кўп ўринларда ўз хузурларида аёлнинг олий мақоми ва юксак мартабаси борлигини кўрсатдилар.

Мисол учун, Амр ибн Ос розияллоҳу анҳунинг саволига жавоб бериб, аёлга бўлган муҳаббат ҳар томонлама етук, тўғри бўлган эркак учун хижолатли эмаслигини билдирдилар!

Унинг: «Сиз учун энг сеvimли одам ким?» - деган саволига: «Оиша» - деб жавоб бердилар³.

Ҳаётида оилавий бахт-саодатга эришишни истаган одам, Оиша розияллоҳу анҳо нақл қилган ҳадис ва Оиша розияллоҳу анҳога Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қандай муомала қилгани ҳақида тафаккур қилиб кўрсин!

Оиша розияллоҳу анҳо:

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Абу Довуд ва Имом Термизий ривояти.

³ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

«Мен ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир идишдан ғусл қилар ва унга бирин кет ин қўл солар эдик» - дедилар¹.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам аёллари қалбига севинч киритиш ва унга бахтиёрликни ҳис эттириш учун ҳар бир мубоҳ фурсатни ғанимат билар эдилар!

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ وَأَنَا جَارِيَةٌ لَمْ أَحْمِلِ اللَّحْمَ وَلَمْ أَبْدُنْ فَقَالَ لِلنَّاسِ تَقَدَّمُوا فَتَقَدَّمُوا ثُمَّ قَالَ لِي تَعَالِي حَتَّى أُسَابِقَكَ فَسَابَقْتُهُ فَسَبَقْتُهُ فَسَكَتَ عَنِّي حَتَّى إِذَا حَمَلْتُ اللَّحْمَ وَبَدَأْتُ وَنَسِيتُ خَرَجْتُ مَعَهُ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَقَالَ لِلنَّاسِ تَقَدَّمُوا فَتَقَدَّمُوا ثُمَّ قَالَ تَعَالِي حَتَّى أُسَابِقَكَ فَسَابَقْتُهُ فَسَبَقْتُهُ فَجَعَلَ يَضْحَكُ وَهُوَ يَقُولُ هَذِهِ بَيْتُكَ.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга сафарларининг бирида йўлдош бўлдим. Мен у пайт лар нозик, ҳали т ўлишмаган эдим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамларга: «Сизлар олдинга кет инглар!» - дедилар. Одамлар илгарилаб кет дилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга: «Келинг, чопишамиз» - дедилар. Мен у киши билан чопишдим ва ўзиб кет дим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам индамай қўявердилар. (Вақт ўт иб) мен ҳам т ўлишдим. Яна сафарларининг бирида ҳамроҳ бўлдим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамларга:

¹ Имом Бухорий ривояти.

«Сизлар олдинга кет инглар!»- деб менга: «Келинг, чопиш мусобақаси ўйнайлик!» - дедилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мендан ўзиб кет дилар ва кулиб: «Буниси аввалгиси билан дуранг бўлди!» – дедилар¹.

Дарҳақиқат, бу латиф эркалаш ва каттиқ эҳтимом беришдир. Одамларни олдинга кетишга буюриб, аёли билан мусобақалашуш ва унинг дилига қувонч киритиш... Қаранг, У Зот аввалги эркалашга янгисини ҳам қўшиб: «Буниси аввалгиси билан дуранг бўлди!» — деб қўйдилар.

Аллоҳнинг кенг ерида кезиб, бугунги кунда унда яшаётган аслзодаларнинг ҳаётларига назар ташлаган одам, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қилган ишларидан ҳайратга тушади. Ҳолбуки, у Зот пайғамбар, музаффар саркарда, Қурайш ва Бани Ҳошимнинг аслзодаси. Зафар кунларининг бирида кўп сонли лашкарни бошқариб, ғолиб бўлиб қайтдилар. Шундай бўлишига қарамай бу зот аёллари – мўъминларнинг оналарига меҳрли ва уларга мулойимдирлар!

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Хайбар жангидан қайтар эканлар, Софийя Хуяй қизига уйландилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам онамиз Софийя розияллоҳу анҳо минадиган туянинг атрофига газмол айлантириб ўраб, онамизни тўсдилар. Сўнгра бир тиззаларига чўкка тушдилар ва Софийя онамиз у Зотнинг тиззаларига оёқларини қўйиб, туяга миндилар.²

¹ Имом Аҳмад ривояти.

² Имом Бухорий ривояти.

Бу, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг камтарликларига далолат қиладиган таъсирли ҳолат эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам музаффар саркарда ва пайғамбар бўлишларига қарамай, аёли учун тиззасини ерга қўйиш, унга камтарлик қилиш ва унга ёрдам бериш кишининг обрўсига путур етказмаслигини умматига таълим қилиб бердилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг умматига қилган васиятларидан бири шудир:

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْأَخْوَصِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا

Сулаймон ибн Амр ибн ал-Ахвас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Менга отам айтдилар:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Огоҳ бўлинглар, аёлларга доимо яхши муносабат да бўлинглар!»¹.

Мўминларнинг оналари

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўн бир аёлга уйландилар. Улар «мўминларнинг оналари» номига мушарраф бўлдилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вафот этганларида тўққизта аёллари бор эди. Бу мухтарама аёллар қўлга киритган шараф ва мартабалар на қадар буюк! Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ёши катта аёлга ҳам, бева аёлга ҳам,

¹ Имом Термизий ривояти.

талоқ қўйилган аёлга ҳам, заифага ҳам уйланганлар. Улар ичида фақат Оиша онамизгина бокира эдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уммаҳотул-муъминийнга уйланиб, уларнинг барчасини бир ерга жам қилдилар ва адолат ва тақсимотда намуна бўлдилар.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сафарга чиқмоқчи бўлсалар аёллари ўрт асида қуръа т ашлар эдилар. Кимнинг қуръаси чиқса, уни ўзлари билан бирга сафарга олиб чиқар эдилар. Ҳар бир аёли учун бир кеча ва кундузни белгилар эдилар»¹.

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу ривоят қилган ушбу ҳадис адолатнинг юксак намунасини ифодалайди:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг т ўқкизт а аёллари бор эди. Улар ўрт асида бирга бўлишни т ақсим қилсалар, биринчи аёлга т ўққизинчи куни навбат келар эди. Аёллар ҳар оқшом навбат и келган аёлнинг хонасида т ўпланишар эди. Бир оқшом Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Оиша розияллоҳу анҳонинг хонасида эдилар. Зайнаб розияллоҳу анҳо кириб келганида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга қўлларини узат дилар. Оиша розияллоҳу анҳо: «У Зайнаб!» - дедилар, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўлларини т орт иб олдилар»².

¹ Имом Термизий ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

Пайғамбарлик нури порлаган ушбу хонадон, Аллоҳ таъолонинг пайғамбарига берган тавфиқи бўлмаса, бу даражага ета олмасди.

Қаранг, пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам Роббига сўзда ва амалда шукр қилмоқдалар. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлларини ибодат қилишга рағбатлантирар, Аллоҳ таъолонинг амрига итоат этиш учун уларга ёрдамчи бўлар эдилар:

﴿ وَأَمْرَاهُكَ بِالصَّلَاةِ وَأَصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأُكَ رِزْقًا نَحْنُ

نَزْرُقُكَ وَالْعَقِبَةُ لِلنَّقْوَى ﴾ (132)

«Аҳлингизни намозга буюринг ва ўзингиз ҳам намоз (ни адо этиш)да сабрли бўлинг! Биз Сиздан ризқ сўрамаймиз, (билъакс) Сизга ризқни Биз берамиз. Чиройли оқибат тақводорлар учундир»¹

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам (таҳажжуд) намоз(ини) ўқир, мен эса Уларнинг жойларида кўндаланг бўлиб, узаниб ёт ар эдим. Агар витр ўқимоқчи бўлсалар, мени уйғот ар эдилар»².

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қиёмуллайлга³ ва эр-хотиннинг бу ишда бир-бирларига ёрдамчи бўлишларига тарғиб қилдилар ва бунинг йўлини ҳам кўрсатиб бердилар.

¹ «Тоҳа»: 132

² Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

³ Тунда бедор бўлиб таҳажжуд ўқиш. Таҳажжуд аслида 3-13 ракатгача бўлган тунги нафл намоз, унинг охирида бир ёки уч ракатлик витр намози ўқилади.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ فَصَلَّتْ فَإِنْ أَبَتْ رَشَّ فِي وَجْهَهَا الْمَاءَ رَحِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَأَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَصَلَّى فَإِنْ أَبِي رَشَّتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ.

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилади:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

«Аллоҳнинг раҳмат и бўлсин бир кишига-ки, у кечаси т уриб намоз ўқийди ва аёлини ҳам намозга уйғот ади. Агар т уришдан бош т орт са, юзига сув сепади. Аллоҳнинг раҳмат и бўлсин бир аёлга-ки, у кечаси т уриб намоз ўқийди ва эрини ҳам намозга уйғот ади. Агар т уришдан бош т орт са, юзига сув сепади».¹

Мусулмон киши ичининг соф ва тозалигини мукамал қилиш учун ташқи кўринишига ҳам эътибор бериши, унинг камолати ва динида маҳкамлигининг аломатидир.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам қалби пок, бадани тоза ва хушбўй, мисвок² тутишни яхши кўрар ва бунга буюрар эдилар.

¹ Абу Довуд, Насоий ва Ибн Можа ривояти.

² Мисвок - арок дарахти илдизи бўлиб, бир томонини мўйқаламга ўхшатиб учланади ва тиш тозалашда ишлатилади. Унинг таъми аччиқ ва ўзига хос бўйи бўлгани учун оғиз хидини яхши олади.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَامَرْتُهُمْ بِالسُّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ.

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айт дилар:

«Уммат имга оғир бўлмаганида эди, уларни ҳар бир намоздан аввал мисвок қилишга буюрар эдим».¹

Ҳузайфа розияллоху анху дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам уйқудан уйғонганларида оғизларини мисвок билан т озалар эдилар»².

Шурайх ибн Ҳоний (раҳимаҳуллох) Оиша розияллоху анҳодан: «Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам уйга кирганларида энг аввал нима қилар эдилар?» деб сўраганида «Мисвок ишлат ар эдилар» - деб жавоб бердилар.³

Абу Молик ал-Ашъарий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وَلَجَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ فَلْيَقُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللَّهِ وَكَلِمَاتِ اللَّهِ وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبَّنَا تَوَكَّلْنَا ثُمَّ يُسَلِّمُ عَلَى أَهْلِهِ.

¹ Имом Аҳмад ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

³ Имом Муслим ривояти.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Киши уйига кираёт ганида: «Аллоҳумма инний асъалука хойрол мавлаж и ва хойрол махрож и, бисмиллаҳи валаж на, ва бисмиллаҳи харож на, ва алаллоҳи роббина т аваккална» (Эй Аллоҳ, мен Сендан хайрли ҳолда кириб, хайрли ҳолда чиқишни сўрайман. Аллоҳнинг исми билан кирдик, Аллоҳнинг исми билан чиқдик ва Роббимиз Аллоҳга т аваккул қилдик) десин, сўнгра аҳлига салом берсин».¹

Мусулмон дўстим, уйингизга озода ҳолатда, салом билан кириб, оила аъзоларингизни хурсанд қилинг!

Уларни маломат, дашном ва айблаш билан камситувчилардан бўлманг!

Ҳазиллари

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уммат, қўшин, оила аъзолари, ваҳий, ибодат ташвишлари билан машғул бўлар, У Зот учун булардан бошқа ташвишлар ҳам кам эмасди. Шундай бўлса-да, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳақдорларнинг ҳар бирига ўз ҳаққини бердилар ва бирининг ҳисобига бошқасига зарар бермадилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кўп машғул бўлишларига қарамай қалбларида болалар учун ҳам алоҳида бир ўрин ажратган эдилар. Ул зот катталар билан ҳазиллашганларидек, баъзида болаларни ҳам эркалатиб, улар билан ҳазиллашар, қалбларига севинч улашар эдилар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

¹ Имом Абу Довуд ривояти.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ فَإِنَّكَ تُدَاعِبُنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мен фақат ҳақиқат ни айт аман» - дедилар.

Шунда саҳобалар: «Ё Расулуллоҳ, сиз биз билан ҳазиллашасиз-ку» - деганларида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ҳа, бироқ, мен фақат ҳақиқат ни айт аман» - дедилар»¹.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳазилларидан бири Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу ривоят қилган ушбу ҳадисда келтирилади:

عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا ذَا الْأُذُنَيْنِ.

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга: «Ҳой, икки қулоқли!» - деб хит об қилдилар»².

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ ابْنَ لَأَمِّ سُلَيْمٍ صَغِيرًا كَانَ يُقَالُ لَهُ أَبُو عُمَيْرٍ وَكَانَ لَهُ نُعَيْرٌ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهِ ضَا حَكَهُ فَرَأَاهُ حَزِينًا فَقَالَ مَا بَالَ أَبِي عُمَيْرٍ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَاتَ نُعَيْرُهُ قَالَ فَجَعَلَ يَقُولُ يَا أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ النُّعَيْرُ.

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

¹ Имом Аҳмад ривояти.

² Имом Абу Довуд ривояти.

Умму Сулаймнинг Абу Умайр деган ўғли бор эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларникига келган пайт ларида кўпинча у билан ҳазиллашар эдилар. Кунларнинг бирида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларникига кирдилар, боланинг маҳзун эканини кўриб: «Абу Умайрга нима бўлди?» – дедилар.

«Эй Расулуллоҳ, унинг кушчаси - нуғайр ўлиб қолди»- дедилар. Шунда:

«Ё Або Умайр,

Мо фаъалан-Нуғайр»

(Эй Абу Умайр, на бўлди Нуғайр)» - деб хит об қила бошладилар.¹

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам катталар билан ҳам ҳазиллашар эдилар. У ҳазиллардан бирини Анас розияллоҳу анҳу куйидагича ривоят қилади:

«Зоҳир ибн Ҳаром исмли аъробий бор эди. Ўзи кўримсиз бўлсада, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни яхши кўрар эдилар. Кунларнинг бирида Зоҳир мат оларини сот ар экан, орқасидан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам келдилар-да, уни маҳкам кучоқлаб олдилар. Зоҳир кучоқлаган одамнинг ким эканини кўролмас эди. Шунинг учун ҳам: «Қўйиб юбор, кимсан?» - деди. Бошини буриб қарагач, у Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам эканлигини билди ва орқасини Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кўкракларига яна ҳам ёпишт ира бошлади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бўлсалар: «Бу қулни ким сот иб олади?» - дердилар. Зоҳир: «Ё Расулуллоҳ, Аллоҳ номига онг ичиб айт аманки, агар мени сот моқчи

¹ Имом Аҳмад ривояти.

бўлсангиз мен бу бозорда касодман!» - деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Лекин сен Аллоҳнинг ҳузурда қиммат лисан!» - дедилар.¹

Бу муомала Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг нақадар олийжаноб ва олийҳиммат зот эканликларидан нишонадир.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўз оила аъзолари ва ён-атрофдагилар билан очик чехра бўлишларига қарамай, ул зотнинг кулишлари табассумдан ўтмас эди.

Оиша розияллоҳу анҳо айтадилар:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَجْمِعًا قَطُّ ضَاحِكًا حَتَّى أَرَى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ إِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ.

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни т англайлари кўринадиган дараж ада (оғизларини) очиб кулганларини кўрмадим. У зот фақат т абассум қилар эдилар»².

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам очик юзли ва хушмуомалали бўлишларига қарамай, Аллоҳ ҳаром қилган амаллар содир бўлган пайт юзлари (ғазабдан) ўзгарар эди.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

عَنْ عَائِشَةَ تَقُولُ دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ سَتَرْتُ سَهْوَةً لِي بِقِرَامٍ فِيهِ تَمَائِيلٌ فَلَمَّا رَأَاهُ هَتَكَهُ وَتَلَوْنَ وَجْهَهُ

¹ Имом Аҳмад ривояти.

² Муттафақун алайҳ

وَقَالَ يَا عَائِشَةُ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُضَاهُونَ
بِخَلْقِ اللَّهِ

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сафардан қайт дилар. Мен т окчамни расмлар чизилган бир парда билан т ўсиб қўйган эдим. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни кўрганлари он йирт иб т ашладилар ва юзлари қизариб: «Ҳой Оиша, Қиёмат куни Аллоҳнинг ҳузурида одамларнинг энг ашаддий азобга гирифт ор бўладиганлари Аллоҳнинг махлуқот ларига ўхшаган нарсаларни ярат моқчи бўлган кимсалардир» - дедилар¹.

Бу ҳадис жонзотлар тасвирланган суратларнинг уйларда сақланишини ҳаром қилмоқда. Хусусан, деворларга суратлар осиш, уйнинг бурчакларига, токчаларга ҳайкаллар қўйиш ҳаромдир. Бундан ташқари, булар раҳмат фаришталарининг уйга киришига тўсқинлик ҳам қилади.

Уйқулари

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ушбу ҳадисни ривоят қилади:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا أَوَى
أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ فَلْيَأْخُذْ دَاخِلَةَ إِزَارِهِ فَلْيَنْفُضْ بِهَا فِرَاشَهُ وَلْيُسِّمِ اللَّهَ
فَإِنَّهُ لَا يَعْلَمُ مَا خَلَفَهُ بَعْدَهُ عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَضْطَجِعَ

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари.

فَلْيَضْطَجِعْ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ وَلْيَقُلْ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي بِكَ وَضَعْتُ
 جَنِّي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا
 فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ حَدَّثَنَا
 عَبْدُهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَقَالَ ثُمَّ لِيُقَلِّ بِاسْمِكَ رَبِّي
 وَضَعْتُ جَنِّي فَإِنْ أَحْيَيْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا.

«Сизлардан бирингиз ўрнига ёт са, кийимининг бир т арафи билан ж ойини (супурганнома) қоқсин, сўнгра: «Бисмиллах» десин. Чунки у, ўзидан аввал ж ойига кириб олган нарсаларни билмайди. Агар ёт моқчи бўлса, ўнг т арафига ёнбошласин ва: «Субҳанака Аллоҳумма роббий, бика вазоът у ж анбий ва бика арфаъуху. Ин амсакт а нафсий фағфир лаҳа ва ин арсалт аҳа фаҳфазҳа-а бима-а т аҳфазу биҳи ибадакас-солиҳийн» (Аллоҳим, мен Сени мушриклар сифат лаёт ган сифат лардан поклайман! Роббим, Сенинг ёрдаминг билан ёнбошладим ва Сенинг ёрдаминг билан (бошимни) қўт араман. Агар менинг руҳимни олсанг, уни кечир! Агар руҳимни кўйиб юборсанг, уни солиҳ бандаларингни ҳимоя қилгандек (ўз паноҳингда) сақла!) - деб айт син»¹.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳар бир мусулмон эркак ва аёлга қилган тавсияси қуйидагича эди:

Бароъ ибн Озиб разияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

¹ Имом Муслим ривояти.

عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا
أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَيَّ شِقِّكَ
الْأَيْمَنِ... .

«Жойингга ёт моқчи бўлсанг намозга қилганинг-
дек т аҳорат қил ва ўнг т арафингга ёнбошла!...».¹

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар кеча ўринларига ёт ар эканлар, икки кафт ларини бирлаш-
т ириб «Қул хуваллоҳу аҳад», «Қул аузу бироббил фа-
лақ», «Қул аузу бироббиннас» сураларини ўқиб дам со-
лар, кейин кафт ларини бошларидан бошлаб, баданла-
ридан қўллари ет ган ергача, олд т арафларига уч мар-
т а сурар эдилар»².

عَنْ أَنَسِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى
فِرَاشِهِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَأَوَانَا فَكَمْ مِمَّنْ
لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِي.

Анас ибн Молик розияллоҳу анхудан ривоят қили-
нади:.

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўринла-
рига ёт ар эканлар:

«Бизни едирган, ичирган, бизга кифоя қилиб,
ж ой берган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин. Қанча – қанча

¹ Бухорий ва Муслим ривояти.

² Имом Бухорий ривояти.

инсонлар борки, уларнинг кифоя қилувчилари ва ж ой берувчилари йўқдир» - дер эдилар¹.

Абу Қатода розияллоху анху дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам кечалари ухлаганларида ўнг т арафига ёнбошлар, (т аҳаж ж уддан сўнг) т онгга яқин ухлаганларида эса т ирсакларини кўйиб, каф т ларига бошларини кўяр эдилар»².

Азиз китобхон!

Аллоҳ таъолонинг бизга инъом этган неъматлари ичида пайғамбарларнинг саййиди ва охиргиси, яралмишларнинг энг афзали бўлган пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва салламнинг ётган тўшаклари ҳақида ўйлаб кўринг!

Оиша розияллоху анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ётган тўшак хурмо япроқлари билан тўлдирилган тери эди»³.

حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى حَصِيرٍ قَالَ فَجَلَسْتُ فَإِذَا عَلَيْهِ إِزَارٌ وَلَيْسَ عَلَيْهِ غَيْرُهُ وَإِذَا الْحَصِيرُ قَدْ أَثَّرَ فِي جَنْبِهِ وَإِذَا أَنَا بِقَبْضَةٍ مِنْ شَعِيرٍ نَحْوِ الصَّاعِ وَقَرِظٍ فِي نَاحِيَةِ فِي الْعُرْفَةِ وَإِذَا إِهَابٌ مُعَلَّقٌ فَابْتَدَرْتُ عَيْنَيَّ فَقَالَ مَا يُبْكِيكَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَمَالِي لَا أَبْكِي

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

³ Имом Муслим ривояти.

وَهَذَا الْحَصِيرُ قَدْ أَثَّرَ فِي جَنْبِكَ وَهَذِهِ خِزَانَتُكَ لَا أَرَى فِيهَا إِلَّا مَا
 أَرَى وَذَلِكَ كِسْرَى وَقَيْصَرُ فِي الثَّمَارِ وَالْأَنْهَارِ وَأَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ
 وَصَفْوَتُهُ وَهَذِهِ خِزَانَتُكَ قَالَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ أَلَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ لَنَا
 الْآخِرَةَ وَلَهُمُ الدُّنْيَا قُلْتُ بَلَى.

Умар ибн Хаттоб розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулulloх соллalloху алайхи ва салламнинг хузурларига кирдим, ул зот бўйра уст ида ёт ибдилар. Олдиларига ўт ирдим, Расулulloх соллalloху алайхи ва салламнинг эгнида фақат изор (белдан паст га кийиладиган кийим) бор эди, холос. Бўйра ёнбошларига бот иб кет ибди, уйдаги нарсаларга назар т ашладим. Уйнинг бир чет ида уч-т ўрт ховуч арпа, акас қўзоғи ва деворда осиглик мешни кўриб кўзимдан ёш қуйилди.

- «Эй Умар, нимага йиғлаяпсиз?», деб сўрадилар.

- «Эй Набиюллох, нега йиғламас эканман, бўйра ёнбошингизга бот иб кет ган бўлса, уйингизда нима борлигини ҳам кўриб т урган бўлсам! Кисро ва Қайсарларни қаранг, ноз-неъмат лар, анҳорлар ичра бўлишсаю, сиз Аллохнинг пайғамбари, т анлаганининг холи бу бўлса!»

- «Эй Хат т обнинг ўғли, охират бизга ва дунё уларга бўлишига рози эмасмисиз?!» - дедилар.¹

¹ Имом Ибн Можа ривояти.

Қиёмул лайл (Тунги ибодатлари)

Тун Мадинага бостириб келиб, уни ўз зулмати билан қамраб оларди. Бироқ, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намоз ва Аллоҳнинг зикри билан кечани ёритиб, таҳажжуд намозларини ўқир, Еру Осмонлар Роббисига муножотлар қилиб, ишларнинг калити қўлида бўлган зот – Яратувчисининг амрига итоат этиб дуолар қилар эди.

﴿يَأْتِيهَا الْمَرْمِلُ ① قُرْ أَيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ② نِصْفَهُ ③ أَوْ أَنْقَضَ مِنْهُ

قَلِيلًا ④ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ⑤﴾

«Эй (кийимларига) ўралиб олган зот, кечаси (бедор бўлиб намозда) тулинг! Фақат озгина – у (кеча)нинг ярмида (ухлаб ором олинг) ёки (уйқуни кечанинг) ярмидан ҳам бир оз камайтиринг, ёхуд унга (бир оз) зиёда қилинг (яъни кечанинг ярмидан кўпроғида ухлаб, истироҳат қилинг) ва Қуръонни тартил билан (яъни дона – дона қилиб) тиловат қилинг!»¹.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي حَتَّى تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ قَالَ أَفَلَا أكونُ عَبْدًا شَكُورًا.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анху дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам (кечалари ўринларидан) т уриб намоз ўқирдилар, хат т о оёқ-

¹ «Муззаммил»: 1-4.

лари шишиб кет арди. Ул зот га: «Ё Расулуллоҳ, Аллоҳ Сизнинг аввалги ва кейинги гуноҳларингизни кечирган бўлса ҳам шундай қиласизми?!» дейилса: «Миннат дор банда бўлмайнми?!» — деб ж авоб берар эдилар»¹.

Асвад ибн Зайд айтди: «Мен Оиша розияллоҳу анҳодан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг тунги намозлари ҳақида сўрадим. Оиша розияллоҳу анҳо шундай дедилар: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кечанинг аввалида ухлар, кейин т урардилар. Саҳар вақт и бўлганда вит р ўқирдилар, кейин ж ойларига келардилар. Агар аёлларига эҳт иёж лари бўлса, уларга яқинлик қилар, азонни эшит салар ўрниларидан шошилиб т урар, ж унуб бўлсалар ғусл қилиб, бўлмаса т аҳорат олиб, кейин намозга чиқар эдилар»².

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг тунги намозлари ўта ҳайратомуз-ки, у бизни унинг узунлиги ҳақида фикрлашимиз ҳамда уни ўзимизга намуна қилиб олишимизга ундайди!

Абу Абдуллоҳ Ҳузайфа ибн ал-Ямон розияллоҳу анҳу дедилар:

«Мен бир кеча Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга намоз ўқидим. У зот «Бақара» сурасини бошладилар. Мен: «Юзинчи оят дан сўнгра рукуъ қиладилар», деб ўйладим. Бироқ, ундан ўт иб кет дилар. Мен: «Бақара сурасини бир ракат да ўқир эканлар-да?», деб ўйладим. Бироқ, давом эт иб, Оли Имрон сурасини бошладилар, уни ҳам ўқиб т угат дилар. Мен: «Энди рукуъ қилсалар керак», деб ўйла-

¹ Имом Ибн Можа ривояти.

² Имом Насойй ва Аҳмад ривоятлари.

дим. Кейин Нисо сурасини бошладилар ва ўқиб т угат - дилар. Ул зот ҳар бир ҳарфни дона-дона т алаффуз қилар, т асбеҳ зикр қилинган оят дан ўт салар т асбеҳ айт ар, сўраш бор ж ойда сўрар, паноҳ сўраш бор ж ойда паноҳ сўрар эдилар. Кейин рукуъ қилдилар ва: «Субҳана роббиял азийм» (Буюк роббимни мушриклар сифат лаёт ган ёмон-ноқис сифат лардан поклайман)» дея бошладилар. Рукуъларининг узунлиги қиёмларига яқин миқдорда бўлди. Кейин: «Самиъаллоҳу лиман ҳамидах. Роббана лакал-ҳамд» (Аллоҳ ўзига ҳамд айт ганларни эшит ади. Роббимиз, Сенга ҳамдлар бўлсин) дедилар. Кейин рукуъларига яқин миқдорда, узоқ т уриб қолдилар. Кейин саж да қилдилар ва: «Субҳана роббиял аъло» (Олий Роббимни мушриклар сифат лаёт ган ёмон сифат лардан поклайман) дедилар. Саж далари ҳам (узунликда) қиёмларига яқин эди»¹.

Бомдоддан сўнг

Мадина кечасининг сокинлиги тугаб, тонг ёриша бошлаган пайтда, масжидда бамдод намози жамоат билан ўқилгандан сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Қуёш чиққунига қадар Аллоҳнинг зикри билан машғул бўлар эдилар. Кейин икки ракъат намоз ўқир эдилар.

Жобир ибн Самура розияллоҳу анҳу дедилар:

«Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам бамдод намозини ўқиганларидан сўнг намозгоҳларида қуёш чиққунига қадар ўт ирар эдилар»².

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бу буюк суннатни қилишга рағбатлантириб, ундаги ажру-савобларни эслатдилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الْعِدَّةَ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ كَانَتْ لَهُ كَأَجْرِ حَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَامَّةٌ تَامَّةٌ تَامَّةٌ.

Анас розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Бамдодни ж амоат билан ўқиган, кейин қуёш чиққунига қадар Аллоҳни ёд қилиб ўт ирган, сўнгра икки ракъат намоз ўқиган одамга бир ҳаж ва бир умра савоби т ўла, т ўла, т ўла қилиб берилади» - дедилар»¹.

Чошгоҳ намози

Кун яримлаб, қуёшнинг ҳарорати кўтарилди. Бу чошгоҳ вақтидир. Бу - ҳаракат ва эҳтиёжларни қондириш маҳалидир. Пайғамбарлик масъулияти, вакиллар билан учрашиш, саҳобаларга таълим бериш ва оила аъзоларининг ҳақларини адо этиш каби оғир юкларни кўтаришларига қарамай, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳ таъолога ибодат қилар эдилар.

Муоз розияллоҳу анху Оиша розияллоҳу анҳодан: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чошгоҳ намозини ўқирмидилар?» - деб сўраганида: - «Ҳа, т ўрт

¹ Имом Термизий ривояти.

ракъат ва ундан зиёда Аллоҳ хоҳлаганича ўқир эдилар» - деб ж авоб бердилар¹.

Чошгоҳ намозини ўқишни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам васият қилган эдилар.

Абу Хурайра розияллоҳу анху дедилар: «Халилим соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар ойда уч кун рўза т у т ишни, (кунда) икки рақъат чошгоҳ намозини ҳамда ухлашдан аввал вит р намозини ўқишни менга васият қилдилар»².

Нафл намозларини уйда ўқишлари

Ушбу хонадон иймон билан обод, зикру ибодат билан лиммо-лим эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар биримизнинг хонадонимиз ҳам шундай бўлиши кераклигини таъкидлаб, ибн Умар розияллоҳу анху ривоят қилган куйидаги васиятни қилдилар:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اجْعَلُوا فِي
 بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا .

«Уйларингизда ҳам намоз ўқинглар ва уларни қабристон қилиб олманглар!»³

Ибн Қаййим раҳимахуллоҳ ёзадилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам барча суннат намозларини ва бирор сабабга боғлиқ бўлмаган нафл намозларининг барчасини, хусусан, шом намози-

¹ Имом Муслим ривояти.

² Бухорий ва Муслим ривояти.

³ Имом Бухорий ривояти.

нинг суннат ини уйларида ўқир эдилар. У Зот нинг суннат намозларни масжидда ўқиганлари ривоят қилинмаган».¹

Йиғилари

Хамма ҳам йиғлайди! Бироқ, йиғи қандай ва ким учун бўлиши керак!

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хоҳласалар дунёни қўлларига олишлари мумкин бўлган, жаннат олдида ва ўзлари жаннатнинг энг олий мақомида бўлишларига қарамай йиғлар эдилар!

Ҳа, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам йиғлар эдилар! Бироқ, бу йиғи обидлар йиғиси эди!

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозда Роббига муножот қилар ёки Қуръон тиловатини тинглар экан, йиғлар эдилар! Бу йиғи:

- Қалбнинг юмшоқлиги;
- Юракнинг софлиги;
- Аллоҳнинг буюклигини билиш;
- Аллоҳ таъолодан қўрқиш йиғиси эди!

Муторриф ибн Абдуллоҳ отасидан шу ривоятни қилади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг намоз ўқиётганларини кўрдим. Йиғлаганлари сабабли ичларидан қозоннинг қайнаши сингари товуш келар эди»².

¹ «Зодул маъод», 1 : 312

² Имом Аҳмад ривояти.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْرَأُ عَلَيَّ الْقُرْآنَ قُلْتُ أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أَنْزَلَ قَالَ إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي.

وفي رواية: فَقرَأْتُ سُورَةَ النَّسَاءِ حَتَّى أَتَيْتُ إِلَى هَذِهِ آيَةِ ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ قَالَ حَسْبُكَ الْآنَ فَالْتَفَتُ إِلَيْهِ فَإِذَا عَيْنَاهُ تَدْرِفَانِ.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга:

-«Менга (Қуръон) ўқиб беринг!»- дедилар. Мен:

-«Ё Расулуллоҳ, Қуръон Сизга нозил бўлган бўлсаю, мен Сизга т иловат қилиб бераманми?» - дедим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

-«Мен Қуръонни бошқалардан т инглашни яхши кўраман» - дедилар.

Мен Нисо сурасини ўқиб, «Ҳар бир умматдан (ўз пайғамбарини) гувоҳ сифатида келтирганимизда ва Сизни (эй Муҳаммад,) уларга гувоҳ қилиб келтирганимизда (уларнинг холи) не кечар?!»¹ оят ига ет ганимда т ўхт ат дилар. Қарасам, кўзлари ёш қуяёт ган экан»².

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламниг сочлари ва соқолларидаги оқ мўйлар ҳақида фикр юритиб кўринг. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бу

¹ «Нисо»: 41.

² Имом Бухорий ривояти.

оқ тукларнинг сабабини муборак тиллари билан қандай баён қилганига бир қулоқ тутинг.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ شَبِّتَ قَالَ شَيْئَتِي هُوْدُ وَالْوَأَقِعَةُ وَالْمُرْسَلَاتُ وَعَمَّ يَتَسَاءَلُونَ وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ.

Абу Бакр розияллоху анху:

- «Ё Расулуллоҳ, соч-соқолларингизга оқ т ушибди-ку?!» - деди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

-«Менинг соч-соқолимни «Худ», «Воқеъа», «Валмурсалат », «Амма ят асаалун» ва «Изаш-шамсу куввират » суралари оқарт ириб юборди» - дедилар¹.

Тавозеълари

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам одамларнинг энг гўзал хулқлиси бўлиб, Оиша розияллоху анҳо айтганларидек: «Хулқлари Қуръон эди»².

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ.

Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

¹ Имом Термизий ривояти.

² Имом Ахмад ривояти.

«Мен яхши ахлоқларни мукаммал қилиш учун юборилдим» - дедилар¹.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ سَمِعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ
سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تُظْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ
النَّصَارَى ابْنِ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ.

Ибн Аббос разияллоҳу анҳудан минбардаги Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳунинг шундай деганини эшитгани ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Мени насронийлар Ийсо ибн Марямни ҳаддан зиёд мадҳ эт ганларидек мадҳ эт манглар. Мен (Аллоҳнинг) бандасиман, холос. «Аллоҳнинг кули ва элчиси» деб айт инглар» - дедилар².

Анас розияллоҳу анҳу дедилар:

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا مُحَمَّدُ يَا خَيْرَنَا وَإِبْنَ خَيْرِنَا وَيَا سَيِّدَنَا
وَإِبْنَ سَيِّدِنَا فَقَالَ قُولُوا بِقَوْلِكُمْ وَلَا يَسْتَجِرْكُمْ الشَّيْطَانُ أَوْ الشَّيَاطِينُ
قَالَ إِحْدَى الْكَلِمَتَيْنِ أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَنَا مُحَمَّدُ عَبْدُ
اللَّهِ وَرَسُولُهُ مَا أَحَبُّ أَنْ تَرْفَعُونِي فَوْقَ مَنْزِلَتِي الَّتِي أَنْزَلَنِي اللَّهُ عَزَّ
وَجَلَّ.

Бир киши: «Эй Муҳаммад! Эй энг яхшимиз! Эй энг яхшимизнинг ўғли! Эй саййидимиз! Эй саййидимизнинг ўғли!» - деб хит об қилди.

¹ Имом Аҳмад ривояти.

² Бухорий ва Муслим ривояти.

Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Эй одамлар, сизлар менга тўғри гапиревринглар, шайт он сизларни адашт ирмасин! Мен - Аллоҳнинг бандаси ва расули бўлган Муҳаммад ибн Абдуллоҳман. Сизлар мени Аллоҳ қўйган мақомдан юқори мақомга қўйишингизни хоҳламайман» - дедилар¹.

Баъзи одамлар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни ҳаддан зиёд улуғлайдилар ва у зот - ғайб ишларини билади, зарар ва фойда етказди, муҳтожларнинг эҳтиёжини билади, касалларга шифо беради, - деб эътиқод қилишади.

Аллоҳ таъоло бу тушунчани бутунлай рад этиб шундай деди:

﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ

كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَأَسْتَكْبَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾

«Айтинг: «Мен ўзимга ҳам бирон фойда ёки зарар етказишга қодир эмасман. Магар Аллоҳ хоҳлаган ишгина бўлар. Агар ғайбни билганимда эди, яхши амалларни кўпайтирган ва менга бирон ёмонлик-зиён етмаган бўлар эди»².

Барча оламлар ичида энг афзал бўлган Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламдек зот Раббилари олдида ўзларини ғоят хокисор тутар эдилар.

¹ Имом Аҳмад ривояти.

² «Аъроф»: 188

عَنْ أَنَسٍ قَالَ مَا كَانَ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا لِمَا يَعْلَمُوا مِنْ كَرَاهِيَّتِهِ لِذَلِكَ.

Анас ибн Молик розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Саҳобалар учун Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламдан кўра севимлироқ бошқа одам йўқ эди. Шундай бўлсада, Ул зот ни кўрганларида ўринларидан туришмас, зеро Ул зот буни ёқт ирмасликларини билар эдилар»¹.

Сиз ишлари кўп бўлишига қарамай бир бечора аёлга ўта камтарлик ва гўзал хулқ билан вақт ажратган Ислom умматининг пайғамбари соллalloҳу алайҳи ва салламга бир назар ташланг!

عَنْ أَنَسٍ قَالَ جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً فَقَالَ لَهَا يَا أُمَّ فُلَانٍ اجْلِسِي فِي أَيِّ نَوَاحِي السُّكَّكِ شِئْتَ حَتَّى أَجْلِسَ إِلَيْكَ... .

Анас ибн Молик розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Бир аёл Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурига келиб: «Сизга эҳт иёж им бор» - деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

¹ Имом Аҳмад ривояти.

-«Мадинанинг кўчаларидан хоҳлаганингда ўт ир, мен сен билан бирга ўт ир(иб эхт иёж ингга кулоқ т у-т)аман» - дедилар»¹.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ғоят камтарин инсон эдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
لَوْ دُعِيتُ إِلَى ذِرَاعٍ أَوْ كُرَاعٍ لاجَبْتُ وَلَوْ أُهْدِيَ إِلَيَّ ذِرَاعٌ أَوْ كُرَاعٌ
لَقَبَلْتُ.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Агар (кўйнинг) кўли ёки почаси учун чақирилсам-да иж обат қиламан. Агар менга (кўйнинг) кўли ёки почаси совға қилинса-да, қабул қиламан».² (Яъни, қадрли нарсани қабул қилиб, бекадр нарсадан юз ўгирмайман.)

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳадислари ҳар бир асрда мутакаббирлар учун, уларнинг кибру ҳаволари ва гердайишлари олдида тўсиқ ва қайтарувчи бўлиб қолади!

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ушбу ҳадисни ривоят қилади:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ
مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ .

¹ Имом Абу Довуд ривояти.

² Имом Бухорий ривояти.

«Қалбида заррача кибри бўлган одам ж аннат га кирмайди».¹

Кибр - гарчи заррача бўлса ҳам - жаҳаннамга олиб борадиган йўлдир, Аллоҳ сақласин. Қаранг, Аллоҳ таоло гердайиб юрган мутакаббирни қандай жазолади, унга ғазаб тушириб, қандай азоблар билан азоблади!

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ مَرَجَّلاً جُمَّتَهُ تُعْجِبُهُ نَفْسُهُ إِذْ خُسِفَ بِهِ فَهُوَ يَتَجَلَّجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَقَالَ حَجَّاجٌ إِذْ خُسِفَ اللَّهُ بِهِ.

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

«Бир одам чиройли кийим кийиб, сочларини т араб, гердайиб юриб кет аёт ган эди, баногоҳ, Аллоҳ уни Ерга ют т ирди. У Қиёмат қунигача Ернинг т убига қараб т ушиб бораверади».²

Хизматкорларига муносабатлари

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бечора ва заиф хизматкорни қилган иши ёки заифлигига қараб эмас, балки дини ва тақвосига қараб ўзига лойик мақомга қўяр эдилар.

Абу Зарр розияллоху анхуга хитобан Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам хизматкор ва мардикорлар ҳақида шундай дедилар:

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Аҳмад ривояти.

«خَوَانُكُمْ حَوْلَكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ
تَحْتَ يَدَيْهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيَلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا
يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ عَلَيْهِ».

«Улар сизларнинг биродарларингиздир. Аллоҳ таоло уларни сизларнинг қўл остингизда қилиб қўйди. Уларга ўзингиз еган нарсаларингиздан едирингиз, кийган нарсаларингиздан кийдириңгиз ва оғир бўлган нарсаларни уларга юкламангиз! Агар оғир нарсаларни юкласангиз ёрдам этингиз!»¹

Сиз биронта хизматкорнинг ўз хожасига Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хизматкори айтгани каби мақтовни айтганини эшитганмисиз?!

عَنْ أَنَسٍ قَالَ خَدَمْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا قَالَ لِي أُفٍّ قَطُّ وَمَا قَالَ لِشَيْءٍ صَنَعْتُهُ لِمَ صَنَعْتُهُ وَلَا لِشَيْءٍ تَرَكْتُهُ لِمَ تَرَكْتُهُ.

Анас ибн Молик розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

«Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ўн йил хизмат қилдим. У Зот менга бирон март а «Уф» демадилар, биронт а қилган ишим учун: «Нега бундай қилдинг!»-, қилмаган ишим учун: «Нега қилмадинг!»-демадилар».²

У зот хизматларида ўтган тўла ўн йил давомида ходимларини жеркимадилар, балки, уни тақдирлаб,

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Термизий ривояти.

қалбига таскин бериб, унинг ва оиласининг эҳтиёжларини қондирар, уларнинг ҳаққига хайрли дуолар қилардилар!!

عَنْ أَنَسٍ.. فَقَالَتْ أُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ خُودِيْكُمْ اذْغُ اللَّهُ لَهُ قَالَ
فَدَعَا لِي بِكُلِّ خَيْرٍ وَكَانَ فِي آخِرِ مَا دَعَا لِي بِهِ أَنْ قَالَ اللَّهُمَّ أَكْثِرْ
مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِيهِ.

Анас розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Онам: «Ё Расулуллоҳ, хизмат корингиз ҳақиға дуо қилинг!» - деди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам мен учун барча яхшиликларни сўраб дуо қилдилар ва дуоларининг охирида: «Аллоҳим, унинг мол-дават у фарзандларини кўпайт ир ва уларда барака ат о эт !» - дедилар».¹

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шижоатли бўлишларига қарамай, ҳеч кимни ноҳақ хўрламаганлар ва урмаганлар. Қўл остидаги аёллари ва хизматкорларига ҳеч қачон дағал муомала қилмаганлар!

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا
قَطُّ بِيَدِهِ وَلَا امْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

Оиша розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Аллоҳ йўлидаги ж иходдан бошқа пайт қўллари билан бирон нарсани - на бир хизмат корни ва на бир аёлни урмадилар».²

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

Яна дедилар:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا خَيْرَ رَسُولٍ اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ قَطُّ إِلَّا أَخَذَ أَيَسْرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ وَمَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِنَفْسِهِ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا أَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ بِهَا لِلَّهِ.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга икки ишни т анлаш ихт иёри берилса, модомики гуноҳ бўлмас экан, кулайини т анлар эдилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўзлари учун ҳеч қачон ўч олмаганлар. Бироқ, Аллоҳнинг ҳурмат лари поймол қилинса, (У харом қилган ишлар қилинса) Аллоҳ учун ғазаб қилар эдилар.¹

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мулоим ва оғир-босиқ бўлишга даъват этар эдилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ.. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ ..

Оиша розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Эй Оиша, Аллоҳ ҳалимдир ва ҳар бир ишда ҳалимлиқни яхши кўради» - дедилар².

¹ Имом Бухорий ривояти.

² Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Совғага муносабатлари

Қалбларни бир бирига яқинлаштирадиган ва улардаги гина-кудуратларни эритиб юборадиган нарсалардан бири - совғадир!!

Оиша розияллоху анҳо дедилар:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْبَلُ الْهَدِيَّةَ وَيُثِيبُ عَلَيْهَا.

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам совғаларни қабул қилар ва эвазига муносиб мукофотлар эдилар».¹

Зеро, совға бериш ва совға учун миннатдорчилик изҳор этиш қалб саховати ва юрак тозалигининг нишонасидир.

Меҳмондўстликлари

Саховат - набийлар ва расулларнинг ахлоқидан бири бўлиб, пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам бу борада ҳаммадан пешқадам эдилар. Ахир қуйидаги сўзларни айтган у зот эмасми?!

عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْكَعْبِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتُهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ فَمَا بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ وَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَثْوِيَ عِنْدَهُ حَتَّى يُخْرِجَهُ.

¹ Имом Бухорий ривояти.

Абу Шурайх ал-Каъбий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам айт дилар:

«Ким Аллоҳ ва охират кунига иймон келт ирган бўлса, меҳмонини сийласин. Меҳмонни сийлаш ҳаққи бир кеча-ю, бир кундузидир. Меҳмондорчилик уч кундир. Ундан кейингилари садақадир. Мезбонга оғирлак бўлгунича қадар қолиш меҳмон учун ҳалол эмасдир»¹

Ислом олами, ҳатто, бутун дунё Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам каби олий ахлоқли ва олийжаноб бирор шахсни кўрмаган.

Ҳурматли китобхон!

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг олийҳиммат ва олийжаноб эканларига далил бўлувчи ҳолатлардан бирини куйида келтирамиз:

Саҳл ибн Саъд розияллоху анху дедилар:

عَنْ سَهْلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبُرْدَةٍ مَنْسُوجَةٍ فِيهَا حَاشِيَتُهَا أَتَدْرُونَ مَا الْبُرْدَةُ قَالُوا الشَّمْلَةُ قَالَ نَعَمْ قَالَتْ نَسَجْتُهَا بِيَدِي فَجِئْتُ لِأَكْسُوكَهَا فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا إِزَارُهُ فَحَسَنَهَا فُلَانٌ فَقَالَ اكْسِينِيهَا مَا أَحْسَنَهَا قَالَ الْقَوْمُ مَا أَحْسَنْتَ لِبِسَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا ثُمَّ سَأَلْتُهُ وَعَلِمْتُ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ قَالَ إِنْني وَاللَّهِ مَا سَأَلْتُهُ لِلْبِسَةِ إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لِتَكُونَ كَفَنِي قَالَ سَهْلٌ فَكَأَنْتُ كَفَنُهُ.

¹ Имом Бухорий ривояти.

«Бир аёл Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга бир кийимлик мат о келт ириб: «Буни сизга кийдираман деб ўз қўлларим билан т ўқидим» - деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга муҳт ож бўлган ҳолларида олдилар. Сўнг бизнинг олдимизга уни изор шаклида ўраб чиқдилар. Бир одам: «Бу ж уда ҳам чиройли экан. Уни менга беринг» - деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Хўп» - дедилар ва бир оз ўт иргач уйига қайт дилар, кийимни т ахлаб, уни халиги одамга ж ўнат дилар. Саҳобалар у одамга: «Яхши иш қилмадинг! Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам муҳт ож бўлганлари учун кийган эдилар, сен бўлсанг уни сўраб ўт ирибсан, биласанки у Зот сўраган одамнинг қўлини бўш қайт армайдилар» - дедилар. У: «Аллоҳ номига онт ичиб айт аманки, мен уни кийиш учун эмас, кафанлик қилиш учун сўрадим» - деди. Саҳл айт ади: Ҳақиқат ан ҳам, у кийим ўша одамга кафан қилинди».¹

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ قَالَ يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةٍ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافٍ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى

¹ Имом Бухорий ривояти.

Урва ибн Зубайр ва Саид ибн Мусайяб раҳимахумаллоҳлар Ҳаким ибн Ҳизом розияллоҳу анҳудан ривоят қилдилар:

Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан сўрадим, бердилар. Яна сўрадим, яна бердилар. Яна сўрадим, яна бердилар, кейин: - «Эй Ҳаким, бу мол яшил ва шириндир! Уни қалб саховат и билан олган одамга баракали қилинади. Нафс очкўзлиги билан олган кишига эса баракали қилинмайди. Унинг мисоли еб т ўймайдиган одамга ўхшайди. Юқори (яъни берувчи) қўл қуйи (яъни олувчи) қўлдан яхшироқдир» - дедилар.¹

عَنْ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ مَا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ قَطُّ فَقَالَ لَا.

Ибн Мункадир раҳимахуллоҳ Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан бирон нарса сўралса, ҳеч қачон «Йўқ» деб айтмадилар»².

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қўлларидаги мисли кўрилмаган бу саховат ва олийжаноблик билан бирга, у Зотнинг қалбларидаги самимийлик, содиқ муҳаббат ва чиройли муомалаларининг ҳам мисли йўқ эди. У Зотнинг бирга ўтирган ҳар бир кишига табассум қилиш ва яқин тутиш одатлари бор эди. Бу билан ҳар ким ўзини Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга энг сеvimли кишиман деб ўйлар эди.

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

² Имом Бухорий ривояти.

عَنْ جَرِيرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا حَجَبَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ أُسَلِّمْتُ وَلَا رَأَيْتُ إِلَّا تَبَسَّمَ فِي وَجْهِهِ.

Жарир ибн Абдуллоҳ розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Исломни қабул қилганимдан бери Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам мени (хузурларига киришдан) ман қилмадилар ва қачон мени кўрсалар, юзимга т абасссум билан боқар эдилар».¹

Саҳобаларнинг ул зотга берган таърифларида ҳаммамиз учун кифоя ва ибрат бордир.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Абдуллоҳ ибн Хорис ибн Ҳазъ розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан кўра серт абасссум бошқа бировни кўрмадим».²

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ.

Абу Зарр розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Биродарингиз юзига қилган т абасссумингиз - садақадир» - деганлар.³

¹ Имом Бухорий ривояти.

² Имом Термизий ривояти.

³ Имом Термизий ривояти.

Хизматкорлари Анас розияллоху анху Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламдаги сифатларни шундай таърифладики, у сифатлар бир одамда эмас, хатто бир неча одамда ҳам жам бўлмайди:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ўт а илт ифот ли зот эдилар. Эҳт иёж ини сўраган ҳар бир одамга кулоқ солар, у одам бурилиб кет мағунича ўғирилмас эдилар. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам қўлларини олмоқчи бўлган ҳар кимсага қўлларини узат ар, қўл берган одам қўлини бўшат мағунича қўлларини т орт иб олмас эдилар».¹

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам эҳсонли ва хушмуомалали бўлишларига қарамай, гуноҳ ишларни кўриб қолсалар қайтарар ва унинг бўлишига рози бўлмас эдилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِ رَجُلٍ فَتَزَعَهُ فَطَرَحَهُ وَقَالَ يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ إِلَى جَمْرَةٍ مِنْ نَارٍ فَيَجْعَلُهَا فِي يَدِهِ . . .

Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бир кинининг қўлида т иллю узукни кўриб қолдилар, уни (унинг бармоқларидан) чиқариб от иб юбордилар ва:

- «Сизлардан бирингиз ж аҳаннам чўғини олиб, уни бармоғига т ақиб оладими-я?!» - дедилар».²

¹ Абу Нуъайм «Далоил» китобида нақл қилди

² Имом Муслим ривояти.

Болаларга нисбатан меҳр-шафқатлари

Тошбағир инсонлар меҳрибонликни билмайди. Улар қаттиқ тошга ўхшаб, на бериш ва на олишга қодир. Улар энг оддий инсоний туйғу ва ҳиссиётлардан ҳам маҳрумдир.

Аммо пайғамбарлар Аллоҳ таъоло тарафидан юмшоқ дил ва меҳрибон қалб берилган зотлар бўлиб, қалбларини меҳр-шафқат туйғулари ҳаракатлантиради!

Анас розияллоҳу анху дедилар: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўғиллари Иброҳимни қўлларига олиб ўпдилар ва ҳидладилар».¹

Бу меҳр нафақат Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг яқинларига, балки, барча мусулмонларнинг фарзандлари учун умумий эди.

Жаъфар розияллоҳу анҳунинг рафиқаси Асмо Умайс кизи шундай дедилар:

«Жаъфар ва дўстлари шаҳид бўлган куни менинг олдимга Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кирдилар ва Жаъфарнинг болаларини чақирдилар. Мен у Зотнинг (уларни бағирларига босиб), ҳидлаётганини ва кўзларидан ёш қуйилаётганини кўриб:

- «Жаъфар ҳақида сизга бирор хабар келдими?» - деб сўрадим.

- «Ҳа, у бугун ҳалок бўлди» - дедилар.

Мен йиғлай бошладим....

¹ Имом Бухорий ривояти.

...Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қайт иб кет дилар ва аҳлига: - «Жаъфар хонадонига т аом т айёрланглар! Чунки, улар бугун ўзларига қарай олмай диган ҳолдалар» - дедилар¹

Фарзандларининг ўлими сабабли кўзларига ёш келганда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга Саъд ибн Убода розияллоҳу анху:

- «Ё Расулуллоҳ, бу нимаси?» деганида, у Зот:

قَالَ : هَذِهِ رَحْمَةٌ وَضَعَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ وَلَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ إِلَّا الرَّحْمَاءَ.

- «Бу Аллоҳ т аъоло бандаларидан Ўзи хоҳлаган кишисининг қалбига ўрнат ган раҳм-шафқат дир. Дарҳақиқат , Аллоҳ бандалари ичидан фақат раҳмдил кишиларгагина раҳм қилади» - дедилар.²

Анас ибн Молик розияллоҳу анху ривоят қилдилар:

...Ўғиллари Иброҳим ж он т аслим қиларкан, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кўзларидан ёш куйила бошлади. Абдурахмон ибн Авф розияллоҳу анху:

- «Ё Расулуллоҳ, Сиз-а?!» - деган эди:

- «Эй Авфнинг ўғли, бу - раҳмат дир» - деб ж авоб бердилар ва шуни қўшимча қилдилар:

- «Кўз ёш т ўқади, қалб қайғуради, биз фақат Роббимизни рози қиладиган сўзларни айт амиз. Эй Иброҳим, Биз сендан аж ралганимиз учун қайғудамиз».³

¹ Ибн Саъд, (Имом Термизий ва Ибн Можа) ривояти.

² Имом Бухорий ривояти.

³ Имом Бухорий ривояти.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олий хулқларидан намуна олиш ва у Зотнинг изларидан юришимиз лозим бўлгани ҳолда, кўпларимиз болаларга меҳр-шафқат кўрсатишни унутганмиз. Биздаги жаҳолат, калтафаҳмлик ва кибр шу даражага етиб бордики, болаларнинг қалбларини очадиган калитни йўқотдик! Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг калити эса қўллари ва тилларида эди. У зот болаларни севар, кадрлар ва уларни баланд мартабага қўяр эдилар.

Анас розияллоҳу анҳу болалар олдидан ўтар экан, уларга салом берар ва: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай қилар эдилар» - дер эди¹.

Табиийки, болаларнинг ўзига хос қийинчиликлари ва тўполонлари бўлар, бироқ Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларни жеркимас, сўкмас ва уларга дашном бермас, балки, уларга хотиржамлик ва мулоқимлик билан муомала қилар эдилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْتِي بِالصَّبِيَّانِ فَيَدْعُو لَهُمْ فَأُتِيَ بِصَبِيٍّ فَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَتْبَعَهُ إِيَّاهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига болаларни олиб келинар, у Зот улар ҳаққига дуо қилар эдилар. Бир болани олиб келганларида у Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кийимларини «хўл» қилиб қўйди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва

¹ Бухорий ва Муслим ривояти.

саллам сув олиб келишни буюрдилар ва у сувни «хўллик» уст идан куйдилар. Бирок, «хўллик»ни (сиқиб) ювмадилар¹».

Хурматли китобхон!

Сиз пайғамбарнинг уйида ўтирар экансиз, болаларингизни эркалаш, ўғилларингиз билан ҳазиллашиш ва уларнинг кулгилари ва ширин сўзларини эшитиш хаёлингизга келдими?! Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам буларнинг ҳаммасини қилар эдилар!

Абу Хурайра розияллоҳу анҳу дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам (набираси) Ҳасан ибн Алийга т илини чиқарар, бола унинг қизлигини кўриб кулар эди».²

Анас розияллоҳу анҳу дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Умму Саламанинг қизи Зайнабни эркалат ар эканлар: «Зайнабча, Зайнабча» - деб бир неча март а т акрорладилар»³

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг болаларга бўлган меҳр-муҳаббатлари хусусида Абу Қатода розияллоҳу анҳу шундай ривоят қиладилар:

Мен Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам қизлари Зайнабнинг қизи Умома елкаларида бўлган ҳолда одамларга имом бўлиб намоз ўқиганларини кўрдим. Рукуъ қилсалар ерга кўяр, саж дадан т урганда қайт ариб олардилар.⁴

¹ Имом Бухорий ривояти.

² «Ас-силсилатул-саҳиҳа», ҳадис: 70.

³ Ал-Аҳадисис-саҳиҳа»: 2141. «Саҳихул-Жомеъ»: 5052.

⁴ Бухорий ва Муслим ривояти.

Махмуд ибн Рабиъ розияллоху анху дедилар:

«Мен беш ёшда эканимда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам челақдан сув олиб, юзимга пуркаганларини хот ирлайман».¹

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам катта-ю, кичикка таълим берар эдилар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَوْمًا فَقَالَ يَا غُلَامُ إِنِّي أَعَلَّمُكَ كَلِمَاتٍ أَحْفَظُ اللَّهُ يَحْفَظُكَ أَحْفَظُ
اللَّهُ تَجِدَهُ تُجَاهَكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعْنَتْ فَاسْتَعِينِ
بِاللَّهِ ...

Ибн Аббос розияллоху анхундан ривоят қилинади:

Кунларнинг бирида Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг орқаларида эдим, дедилар:

«Ҳой бола, мен сенга бир неча сўзларни ўргат аман: Аллоҳни ёдингда т ут , сени сақлайди, Аллоҳни ёдингда т ут , Уни олдингда кўрасан, (эхт иё-ж ингни) сўрасанг, Аллоҳдан сўра, ёрдам сўрасанг Аллоҳдан сўра!...».²

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг му-борак хулқ-атворлари ва улуғ сийратлари билан танишгач, шояд биз ҳам улар билан қалбларни тирилтирсак ва улар таъсирида ҳаётда бир из қолдирсак. Шундагина уйларимиз оталар муҳаббати, оналар меҳр-шафқати ва жажжи қалбларига сурур кирган болалар билан гуллаб, яшнайти.

¹ Бухорий ва Муслим ривояти.

² Имом Термизий ривояти.

Ҳилм ва сабрлари

Зўравонлик, ҳуқуқларни куч ишлатиб поймол қилиш золимлар аломатидир. Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам эса ҳақдорларга ҳақларини олиб берувчи адолат қоидаларини тузиб қўйдилар. У Зот Аллоҳ субҳанаҳу ва таъоло ато этган буюриш ва таъқиқлашни жорий қилдилар.

Биз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хонадонларида зулм, қаттиққўллик, тажовузкорлик каби иллатлар бўлишидан хотиржаммиз.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўллари билан Аллоҳ йўлидаги ж иҳоддан бошқа пайт да на бир аёлни ва на бир хизмат корни урдилар! Шахсиятларига нисбат ан қилинган ишлардан асло ўч олмас эдилар. Аллоҳнинг ҳаромларини қилинган пайт да Аллоҳ т аъоло учунгина инт иқом олар эдилар».¹

Анас розияллоҳу анҳу дедилар:

«Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан йўлда кет ар эдим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг эгниларида чет лари дағал наж роний т ўн бор эди. Бир аъробий ул зот га ет иб олди-да, т ўнларидан қат т иқ т орт ди. Мен Расулуллоҳнинг бўйинларида қат т иқ т орт иш оқибат ида т ўннинг дағал чет лари из қолдирганини кўрдим. Кейин у аъробий:

- «Эй Муҳаммад, амр эт гин, ҳузурингдаги Аллоҳнинг молидан (менга ҳам берилсин)» - деди.

¹ Имом Муслим ривояти.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга ўғирлиб қарадилар ва кулдилар. Кейин унга беришга амр эт дилар».¹

أَخْبَرَنِي جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ أَنَّهُ بَيْنَا هُوَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ النَّاسُ مُقْبِلًا مِنْ حُنَيْنٍ عَلَقَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْأَعْرَابُ يَسْأَلُونَهُ حَتَّى اضْطَرُّوهُ إِلَى سَمْرَةَ فَخَطَفَتْ رِداءَهُ فَوَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَعْطُونِي رِداءِي فَلَوْ كَانَ عَدَدُ هَذِهِ الْعِضَاهِ نَعْمًا لَقَسَمْتُهُ بَيْنَكُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُونِي بِحَيَلًا وَلَا كَذُوبًا وَلَا جَبَانًا.

... Менга Жубайр ибн Мутъим розияллоху анху хабар бердилар:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ҳунайн ж ангидан қайт аёт ганларида аъробийлар эҳт иёж ларини айт иб у Зот га эргашдилар ва бир дарахт олдига т ақаб олиб бориб қўйдилар. Ҳалиги дарахт у зот нинг т ўнларини илиб қолди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

- «Тўнимни қайт ириб беринглар! Аллоҳ номига онт ичиб айт аманки, шу дарахт лар сонича т уяларим бўлса, ўрт ангизда т ақсим қилиб берар эдим, кейин эса мени бахил, кўрқоқ ва ёлғончи эмаслигимни билар эдингиз» - дедилар².

Барча ишлардаги мулойимлик, манфаатларни билиш ва зарарларни қайтариш таълим-тарбиянинг энг гўзал кўринишларидандир.

¹ Бухорий ва Муслим ривояти.

² Имом Бухорий ривояти.

أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ فَتَنَاوَلَهُ النَّاسُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَيَّ بَوْلَهُ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ أَوْ ذَنْبًا مِنْ مَاءٍ فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ.

Абу Хурайра розияллоху анху дедилар:

«Бир аъробий масж идга бавл килди (сийди). Шунда саҳобалар уни айблаш учун ўринларидан т урдилар. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам эса:

- «Уни ўз ҳолига қўйинглр ва бавли уст идан бир челак сув қуйинглр. Сизлар қийинлашт ирувчи эмас, енгиллашт ирувчи қилиб ж ўнат илгансизлар!» - дедилар.¹

Саҳобаларни хато қилаётган одамни кўриб туришган ва унга инкор қилиш учун унинг олдига шошишган эди. Улар эса бунга ҳақли ҳам эдилар. Бирок, ҳалим пайғамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам уларни тўхтатдилар. Чунки, бу ишни қилган одам жоҳил ва унга қаттиқ инкор қилишнинг ортида зарар бор эди. Бу ўринда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг қилган ишлари тўғрироқ эди.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг даъват ишида қилган сабрлари намуна олиш ва эргашишликка лойиқдир.

حَدَّثَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَتْهُ أَنَّهَا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ قَالَ لَقَدْ لَقَيْتُ مِنْ قَوْمِكَ مَا لَقَيْتُ

¹ Имом Бухорий ривояти.

وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ
يَالِيلَ بْنِ عَبْدِ كَلَالٍ فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَى مَا أَرَدْتُ فَانْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ
عَلَى وَجْهِهِ فَلَمْ أُسْتَفِيقْ إِلَّا وَأَنَا بَقْرُنِ الثَّعَالِبِ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا أَنَا
بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظْلَمْتَنِي فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جَبْرِيْلُ فَنَادَانِي فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ
سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ
لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا
مُحَمَّدُ فَقَالَ ذَلِكَ فِيمَا شِئْتَ إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطْبِقَ عَلَيْهِمُ الْأَخْشَبِيْنَ
فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلَابِهِمْ
مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا.

Урва розияллоху анху хадис айтдилар:

Оиша розияллоху анҳо: «Уҳуд кунидан кўра бошингизга оғирроқ бир кун келганми?» - деб савол берганида Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам шундай ж авоб бердилар:

- «Қавмингиздан кўп нарса кўрдим. Уларнинг энг оғири Ақаба куни бўлган эди. Мен ўзимни (химоя қилиши учун) ибн Абдиёлил ибн Абдикуллога рўпара қилдим. У менинг сўровимни қабул эт мади. (Мен у ердан) ғамгин ҳолат да чиқиб, бошимни эгиб юриб, Қарн ус-Саолибга ет иб келганимни сезмай қолибман. Бошимни кўт ардим, бир парча булут менга соя солиб т урар эди. Қарасам, у булут да Жибрил алайҳиссалом ўт ирибди. Шу пайт у менга нидо қилди:

«Аллоҳ т аъоло қавмингизнинг Сизга берган ж авобларини эшит ди ва сизга Тоғлар фаришт асини

(қавмингиз) ҳақида ист аган нарсангизга буюришингиз учун юборди» - деди.

Тоғлар фаришт аси менга нидо қилиб, салом берди ва:

- «Эй Муҳаммад, Аллоҳ т аъоло қавмингизнинг сизга айт ган сўзларини эшит ди. Мен Тоғлар фаришт асиман. Роббингиз мени сизнинг ҳузурингизга ист аган нарсангизга буюришингиз учун ж ўнат ди, сиз нима хоҳлайсиз? Ист асангиз икки т оғни уларнинг уст иларига ёпиб қўяй?!» - деди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

- «Йўқ, мен Аллоҳ т аъоло уларнинг пушт икамарларидан Унинг ўзигагина ибодат қиладиган, Унга бирон нарсани шерик қилмайдиган одамларни чиқаришини умид қиламан» — дедилар¹.

Баъзи одамлар бугунги кунда даъват ишида шошқалоқлик қилиб, самарани тезроқ кўришни истайдилар. Ҳолбуки, нафс учун ўч олиш даъватга ва унинг холислигига путур етказди. Бинобарин, даъватчилар ўртасида мазкур салбий кўриниш ёйилгани сабабли баъзан даъватлар муваффақиятсизликка дучор бўлмоқда.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг орзу-умидлари бир неча йиллар ўтганидан ҳамда сабрукурашлардан сўнг рўёбга чиқмадими, ахир?!
 قَالَ عَبْدُ اللَّهِ كَأَنِّي أَنْظَرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي

نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَذَمُوهُ وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ
 اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ.

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу дедилар:

«Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Аллоҳнинг пайғамбарларидан бирини қавми қонга белаганида, у қонни юзидан арт иб: «Аллоҳим, қавмимни кечир! Чунки улар, билмайдилар» деди, деб ҳикоя қилганларини ҳали ҳам кўриб т ургандекман».¹

Абдуллоҳ ибн Салом розияллоҳу анҳу ривоят қилади:

Бир куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобалар билан эдилар, Зайд ибн Саъна исмли яҳудий қарзини т алаб қилиб келди ва у Зот нинг чопонлари ёқасини т ут иб, ғазабнок ҳолат да:

- «Ҳой Муҳаммад, ҳаққимни бермайсанми?!» - деб, кўпол сўзларни айт а бошлади.

Умар ибн Хат т об розияллоҳу анҳу бундан қат т ик ғазабландилар. Ғазабдан кўзлари чанокларидан чиққудек бўлиб:

- «Ҳой Аллоҳнинг душмани, сен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга шундай адабсиз сўзлар айт иб, кўполлик қилаяпсанми?! У зот ни ҳақ билан юборган Зот нинг номига онт ичиб айт аманки, Унинг маломат идан чўчимаганимда эди, сенинг каллангни қиличим билан олар эдим!» - дедилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Умар розияллоҳу анҳуга оғир-босиқлик билан:

- «Эй Умар, мен ва у бундан бошқа нарсага муҳт ож эдик. Сиз мени (қарзни) яхши ўт ашга, уни эса

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

қарзини чиройли сўрашга чақиришингиз керак эди. Эй Умар, уни олиб бориб, ҳаққини беринг ва йигирма соъ хурмони зиёда қилинг!» —дедилар.

Умар розияллоху анху йигирма соъ хурмони ошириб берганида Зайд:

- «Эй Умар, бу орт икчаси нима учун?» - деб сўради.

Умар розияллоху анху:

- «Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам сенинг қилган ғазабинг эвазига буни зиёда қилдилар!» - деди. Зайд:

- «Эй Умар, мени танийсанми?» - деди.

Умар розияллоху анху:

- «Йўқ, сен кимсан?» - дедилар.

- Зайд ибн Саънаман.

- Ҳабр (руҳоний)ми?

- Ҳабр (руҳоний).

- Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга нега ундай муомала қилиб, у сўзларни айт динг?

- Эй Умар, мен Расулуллоҳнинг юзига қараганимда пайғамбарлик белгиларининг иккит асидан бошқа ҳаммасини кўрдим. Бу иккисини синаб кўрмаган эдим: ҳалимлиги ж аҳлига ғолиб келадими ва ж аҳлнинг ошиши ҳалимлигини зиёда қиладими? Мен энди у иккисини синаб кўрдим. Эй Умар, сени гувоҳ қилиб айт аманки, Аллоҳни Робб, Исломни дин ва Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва салламни пайғамбар деб рози бўлдим. Яна сени гувоҳ қилиб айт аманки, бойлигимнинг ярми - мен

қавмимнинг энг бой кишисиман - Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг Уммат ига садақа бўлсин.

Умар розияллоҳу анҳу айт дилар:

- Уларнинг баъзилари учун бўлақолсин. Чунки, сен уларнинг ҳаммасига ет каза олмайсан.

Зайд: - Баъзиларига бўлақолсин - деди.

Зайд Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олдига келди ва: «Ашҳаду анла илаҳа иллаллоҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳу» (Аллоҳдан бошқа (ҳақ) илоҳ йўқ ва Муҳаммад Унинг бандаси ва элчиси эканига гувоҳлик бераман) - деди, у Зот га иймон келт ириб, Уни т асдиқлади.¹

Биз бу ҳолат, унинг хотимаси ва бўлиб ўтган суҳбат ҳақида ўйланиб кўрайлик. Шояд Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг одамларга нисбатан қилган сабрлари, уларни мулойимлик ва ҳилм билан қандай даъват этганлари, яхшилик қилсалар қандай рағбатлантирганлари ва уларга қандай қувонч улашганларидан ўрнак олсак.

عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا اعْتَمَرَتْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ حَتَّى إِذَا قَدِمَتْ مَكَّةَ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي فَصَرْتُ وَأَتَمَمْتُ وَأَفْطَرْتُ وَصُمْتُ قَالَ أَحْسَنْتِ يَا عَائِشَةُ وَمَا عَابَ عَلَيَّ.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

¹ Хоким «ал-Мустадрок» китобида бу ҳадисни (6547) зикр қилиб, «сахих» деди.

«Мадинадан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга умра қилиш учун чикдим. Маккага ет иб келгач: «От а-онам сизга фидо бўлсин ё Расулуллоҳ, сиз (намозни) қаср (икки рақъат қилиб) ўқидингиз, мен т ўла (т ўрт рақъат) ўқидим. Сизнинг оғзингиз очик, мен рўзадор ҳам бўлдим» - дедим.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Эй Оиша, яхши қилибсиз!» - дедилар ва мени айбламадилар».¹

Таомлари

Аллоҳ таъоло Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга нусрат ато этиб, одамлар у Зот олиб келган динга гуруҳ-гуруҳ бўлиб кирган, ҳузурларига озиқ-овқатлару мол-мулклар оқиб келар, олдиларида олтинкумуш тўлиб-тошар эди!

Шундай ҳолда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг еб-ичишлари қандай бўлган, деб ўйлайсиз?! Ҳаётлари подшоҳлар ҳаёти каби эдими ёки улардан кўра аълороқ эдими? Таомлари давлатманд бойларнинг овқатлари каби эдими? Ёки уларникидан яхшироқ эдими?!

Сиз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг таоми, унинг озлиги ва соддалигини кўрганингизда хайрон бўлманг!

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

¹ Имом Насойй ривояти.

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вафот эт гунларига қадар у Зот нинг оила аъзолари кет макет икки кун арпа нонига т ўймаганлар».¹

Бошқа бир ривоятда эса:

«Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг оила аъзолари Мадинага келгандан, т о у Зот вафот эт гунларига қадар кет ма-кет уч кеча буғдой нонига т ўймадилар».²

Анас розияллоҳу анҳу ривоят қилиб дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олдида камдан кам ҳолат ларда нон ва гўшт пешинлик ёки кечки овқат пайт ида ж амланган».³

Аксинча, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ейишга бирон нарса топа олмай, оч ухлар эдилар!

Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва аҳли-аёллари кўпинча давомли кунлар кечки овқат учун бирон нарса т опа олмасдан оч ухлар эдилар. Уларнинг нони кўпроқ арпа нони эди».⁴

Гап озлик ва танқисликда эмас. Чунки, бойликлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қўл остиларида тўлиб тошган ва хузурига юклар ортилган туялар келар эди. Лекин Аллоҳ таъоло пайғамбари соллаллоҳу алайҳи ва саллам учун мукамал ва энг тўғри ҳаётни танлаган эди.

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

³ Имом Аҳмад ривояти.

⁴ Имом Термизий ривояти.

عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عُقْبَةَ بْنَ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَصْرَ فَأَسْرَعَ ثُمَّ دَخَلَ الْبَيْتَ فَلَمْ يَلْبَثُ أَنْ خَرَجَ فَقُلْتُ أَوْ قِيلَ لَهُ فَقَالَ كُنْتُ خَلَفْتُ فِي الْبَيْتِ تَبْرًا مِنْ الصَّدَقَةِ فَكَرِهْتُ أَنْ أُبَيِّتَهُ فَقَسَمْتُهُ.

Ибн Абу Мулайка раҳимахуллоҳ Уқба ибн Ҳорис розияллоху анхудан ушбу ҳадисни ривоят қилди:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам биз билан бирга аср намозини ўқидилар. Кейин шошилиб уйларига кириб кетдилар. Ҳеч қанча вақт ўт мади ҳамки, қайт иб чиқдилар. Бўлган ҳолат ҳақида мен сўрадим ёки бошқа одам сўради. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Уйда садақадан бўлган олт инни қолдирган эдим. Уни кечаси билан олиб қолишни ёқт ирмадим-да, т аксим қилиб юбордим» - дедилар».¹

Анас розияллоху анху дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Исломга кириш эвазига ҳар нарсадан сўралсалар берардилар. Ҳат т о, бир киши келганида икки т оғ орасидаги қўйларни бердилар. У одам қавми олдига бориб: «Эй қавмим, мусулмон бўлинглар, албат т а Муҳаммад камбағалликдан кўркмаган кишиларнинг эҳсонини қилмоқда!»- деди».²

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ مَا أَكَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ حِوَانٍ وَلَا فِي سَكْرَةٍ وَلَا خُبْزٍ لَهُ مُرَقَّقٌ.

¹ Имом Бухорий ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам на хонт ахт а уст ида овқат ланганлар, на ликопчада еганлар ва на у Зот учун юпка нон ёпилар эди».¹

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ يَا عَائِشَةُ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عِنْدَنَا شَيْءٌ قَالَ فَإِنِّي صَائِمٌ...

Мўъминлар волидаси Оиша розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Бир куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга: «Уйда бирор егулик борми?» - дедилар, «Ё Расулуллоҳ, ҳеч нарса йўқ эди» - дедим. - «(Унда бугун) мен рўзадорман» - дедилар.²

Бир ёки икки ой ўт ар, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хонадони фақат хурмо ва сув билангина кун кечирар эди.³

Таомлари ва таом турларининг озлигига қарамай Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олий ахлоқи ва исломий одоби Аллоҳнинг неъматига шукроналар келтириш, таомни тайёрлаганларга миннатдорчилик билдириш, хато қилсалар, айбламасликка ундар эди. Чунки, у (хато қилувчи) тиришган, бироқ, хато қилган-да. Шунинг учун ҳам, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам таомни айбламас, пиширувчини маломат қилмас, бор нарсани рад, йўқ нарсани талаб

¹ Имом Бухорий ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

³ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

қилмас эдилар! Уммат пайғамбари соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ғами қорни ва овқати эмас эди!

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳеч қачон т аомни айбламаганлар. Агар хоҳласалар еганлар, хоҳламасалар емаганлар»¹

Шайхулислам ибн Таймийя раҳимаҳуллоҳ айтадилар:

«Ейиш ва кийинишдаги энг яхши йўл - Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўлидир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам имкони бўлган нарсани хоҳласалар ер, бор нарсани қайт армас, йўқ нарсани т алаб қилмас эдилар. Агар нон ва гўшт ҳозир бўлса ер эдилар. Агар мева, нон ва гўшт ҳозир бўлса ер эдилар. Агар хурмонинг ўзи ёки ноннинг ўзи ҳозир бўлса ер эдилар. Агар икки хил т аом ҳозир бўлса: «Мен икки хил т аомни емайман» демас, лаззат ли ва ширали т аомлардан бош т орт мас эдилар. У зот нинг сўзларидан: «...Лекин Мен рўза ҳам т ут аман, оғзим очиқ ҳам бўлади. (Кечалари намоз учун) т ураман ҳам, ухлайман ҳам. Аёлларга ҳам уйланаман. Гўшт ҳам ейман. Бас, ким менинг суннат имдан юз ўтирса, у мендан эмас».

Аллоҳ т аъоло ҳалол нарсаларни ейиш ва Ўзига шуқр эт ишга амр эт ди. Шунинг учун ҳам, ҳалол нарсаларни ҳаром қилган одам ҳаддидан ошган, Аллоҳга шуқр қилмаган одам эса, Аллоҳнинг ҳаққини зое қилган ношуқур бўлади.

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўли энг т ўғри йўлдир. Ундан бурилиш эса икки т арафга олиб боради:

(Биринчиси), исроф қилган ва маъсулият ларни адо эт ишдан юз ўгириб, майилликларига берилган инсонлар.

(Иккинчиси эса), ҳалол нарсаларни ҳаром қилган, Аллоҳ т аъоло буюрмаган роҳибликни ўйлаб т опган инсонлар. Ҳолбуки, Ислом динида роҳиблик йўқдир».

«...Ҳар бир ҳалол ёқимлидир, ҳар бир ёқимли ҳалолдир. Аллоҳ т аъоло бизга ёқимли нарсаларни ҳалол қилиб, нопок нарсаларни ҳаром қилди. Унинг ёқимлилиги, биз учун фойдали ва лаззат ли бўлишидир. Аллоҳ т аъоло бизга зарарли бўлган ҳар бир нарсани ҳаром қилди, фойдали бўлган барча нарсага рухсат берди».

«...Одамлар емоқ, киймоқ, очлик ва т ўқликда т урлича бўладилар. Ҳат т оқи, бир кишининг холи ҳам т урлича бўлиши мумкин. Бироқ, амалларнинг энг яхшиси Аллоҳ т аъолога ит оат ли ва қилган одамга фойдали бўлганидир».¹

Бошқаларнинг шарафини ҳимоя қилишлари

Мажлисларнинг энг яхшиси – илм ва зикр ўтиришларидир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўз мажлисларида хато қилганларни тузатар, билмаганларга ўргатар, ғофил қолганларни огоҳлантирар ва мажлисларида фақатгина яхшиликларнигина қабул

¹ Ибн Таймийя, «Мажмуъул-фатово.» 22:310

қилар эдилар. Ўзгаларнинг сўзларини эшитар, бироқ, ғийбатни қабул қилмас, чақимчилик ва тухматларга рози бўлмас эдилар.

Итбон ибн Молик розияллоху анху дедилар:

«...Намоз ўқиб бўлганларидан кейин Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламни т аомга т аклиф эт дик. Уйимдаги меҳмонлардан бири гап орасида: «Молик ибн Духшун қаерда?» - деди. Бир киши:

- «У Аллоҳ ва расулини яхши кўрмайдиган мунофиқдир» — деди.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

لَا تَقُلْ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَدْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ ... فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ.

- «Ундай дема, кўрмайсанми, у «Ла илаҳа иллаллоҳ» деган ва бу билан Аллоҳнинг юзини ист айди. ...Дарҳақиқат, Аллоҳ Ўзининг юзини умид қилиб: «Ла илаҳа иллаллоҳ» деган одамни ж аҳаннамга ҳаром қилди» - дедилар.¹

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ёлғондан гувоҳлик бериш ва ҳуқуқларни поймол қилишдан огоҳлантирар эдилар!

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا أَنْبِئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ ثَلَاثًا قَالُوا بَلَى يَا

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَجَلَسَ وَكَانَ مَتَكِمًا
فَقَالَ أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ قَالَ فَمَا زَالَ يُكْرِرُهَا حَتَّى قُلْنَا لَيْتَهُ سَكَتَ (رواه
البخاري وفي مسلم: وَشَهَادَةُ الزُّورِ أَوْ قَوْلُ الزُّورِ).

Абу Бакра (Нафиъ ибн Ҳорис) розияллоху анху отасидан шундай ривоят қилди:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам уч бор:

- «Кат т а гуноҳларнинг кат т ароғини айт иб бе-
райми?» — дедилар.

Биз: - «Ҳа, эй Расулуллоҳ» - дедик.

- «Аллоҳга шерик қилиш ва от а-онага оқ бў-
лиш» - дедилар. Ёнбошлаган эдилар, ўт ириб олдилар:
- «Огоҳ бўлинглар, ёлғон гувоҳлик бериш! - дедилар.
Бу сўзни кўп т акрорладилар, ҳат т о биз: «Кошки, су-
кут сакласалар!» - деб қолдик».¹

Уммул мўъминийн Оиша розияллоху анҳога му-
ҳаббатлари буюк бўлса-да, Расулуллоҳ соллаллоху
алайҳи ва саллам у кишининг ғийбат қилишларини
ёмон санадилар ва ғийбатнинг катта хатарини баён
қилдилар.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَسْبُكَ مِنْ
صَفِيَّةَ كَذَا وَكَذَا قَالَ غَيْرُ مُسَدِّدٍ تَعْنِي قَصِيرَةً فَقَالَ لَقَدْ قُلْتَ كَلِمَةً لَوْ
مُرِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ.

Оиша розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга: «Софийянинг бундай-бундай бўлиши ет арлидир» - дедим. (Баъзи ровийлар бу сўзлари билан Софийя розияллоҳу анҳонинг бўйи пастлигига ишора қилдилар, деганлар.) Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

- «Сиз шундай бир сўзни айт дингиз-ки, агар уни денгиз сувига аралашт ирилса, уни ҳам бузар эди» - дедилар.¹

Асмо Язид кизи розияллоҳу анҳо ривоят қилган хадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам биродарининг шарафини ҳимоя қилган одамга башорат бериб дедилар:

عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ
ذَبَّ عَنْ لَحْمِ أَخِيهِ بِالْغَيْبَةِ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُعْتِقَهُ مِنَ النَّارِ.

«Биродарининг гўшт ини ғийбат (билан ейилиши)дан ҳимоя қилган одамни ж аҳаннам азобидан озод қилиш, Аллоҳ т аъолонинг зиммасида ҳақдир».²

Аллоҳни кўп зикр қилишлари

Биринчи мураббий Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам ибодат қилиш ва қалбни Аллоҳга боғлашга катта эътибор берар эдилар. У зот бир лаҳзани ҳам Аллоҳнинг зикри, ҳамди, шукри, истиғфор ва Аллоҳга илтижосиз ўтказмас эдилар. Ҳолбуки, у зотнинг аввалги ва кейинги барча гуноҳлари кечирилган эди. У – шукроналар келтирган банда ва пайғамбар, ҳамдлар

¹ Имом Абу Довуд ривояти.

² Имом Аҳмад ривояти.

айтувчи расулдир. Роббининг қадрини билиб, Унга ҳамд айтиб, дуо ва илтижо қилдилар, вақтнинг қадрига етиб, ундан фойдаландилар ва унинг тоат-ибодат билан обод бўлишига ҳарис бўлдилар.

Оиша розияллоху анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Аллоҳ т аолони ҳар лаҳзада зикр қилар эдилар»¹

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоху анҳумо дедилар:

«Биз Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг бир ўт иришда:

«Роббиғфирлий ва т уб алаййа иннака ант ат т аввабур роҳийм» (Роббим, мени кечир ва т авбаларимни қабул эт. Сен раҳмли ва т авбаларни қабул эт увчи зот сан) деб юз март а т акрорлаганларини сана нар эдик»²

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ
وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً .

Абу Ҳурайра розияллоху анху дедилар:

Мен Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Аллоҳ номига онт ичиб айт аманки, мен бир кунда Аллоҳга ет миш март адан кўпроқ ист иғфор айт иб, т авбалар қиламан» деганларини эшит ганман.³

Уммул мўминийн Умму Салама розияллоху анҳо Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам унинг ҳузурда бўлганларида кўп қилган дуолари:

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Абу Довуд ривояти.

³ Имом Бухорий ривояти.

يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ.

«Я Муқоллибал қулуб, саббит қолбий ала дий-ник» (Эй қалбларни айлант ирувчи зот, менинг қалбимни динингда муст аҳкам қил) бўлганини зикр этдилар.¹

Қўшнилариға муносабати

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қўшниларға муносабати ғоят гўзал эди! Қалбларида қўшнилар учун алоҳида эҳтиром бор эди. Ҳатто, у Зот ибн Умар розияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисда:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا زَالَ جَبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُنِي

«Жибрил менга қўшни ҳақида шунчалар кўп васият қилди-ки, мен қўшни меросхўр бўлиб қолармикин, деб ўйладим» - дедилар.²

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ إِنَّ خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصَانِي إِذَا طَبَخْتَ مَرَقًا فَأَكْثِرْ مَاءَهُ ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتٍ مِنْ جِيرَانِكَ فَأَصْبِهِمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ.

Абу Зарр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга:

«Эй Абу Зарр, агар шўрва қилсанг, сувини кўпроқ қил ва қўшниларинг ҳолига боқиб, ундан уларға ҳам бер!» - деб васият қилган эдилар.²

¹ Имом Термизий ривояти.

² Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўшниларга озор беришнинг ёмон оқибатларидан огоҳлантирдилар ва уларга доимо яхшилик қилишга буюрдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَاقِهِ.

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Қўшниси унинг ёмонликларидан хотиржа амбулмаган одам жаннатга кирмайди».¹

Абу Шурайх ал-Хузоъий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

عَنْ أَبِي شُرَيْحِ الْخُزَاعِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар:

«Кимки Аллоҳ ва охират кунига иймон келтирган бўлса қўшнисига яхшилик қилсин!»²

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Муслим ривояти.

Хушмуомалаликлари

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا بَلَغَهُ عَنِ الرَّجُلِ الشَّيْءَ لَمْ يَقُلْ مَا بَالَ فُلَانٍ يَقُولُ وَلَكِنْ يَقُولُ مَا بَالَ أَقْوَامٍ يَقُولُونَ كَذَا وَكَذَا .

Оиша розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга бирор киши ҳақида бирор нарса ет иб қолса: «Фалончи нега ундай дейди?» - деб айтмас, балки: «Одамларга нима бўлди, нега ундай-бундай деяпт илар?» - дер эдилар».¹

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ أَثَرُ صُفْرَةٍ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَلَمًا يُوَاجِهُهُ رَجُلًا فِي وَجْهِهِ بَشْيَاءٌ يَكْرَهُهُ فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ لَوْ أَمَرْتُمْ هَذَا أَنْ يَغْسِلَ هَذَا عَنْهُ .

Анас ибн Молик розияллоху анҳудан ривоят қилинади::

«Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам хузурига юзида сариқ ранг изи бўлган бир одам кирди. Набий соллalloҳу алайҳи ва саллам бировнинг юзига у ёқтирмайдиган гапни камдан-кам айт ардилар. У одам чиққандан сўнг: «Унга айт сангизлар, юзидаги нарса-ни ювиб ташласа» - дедилар».²

¹ Имом Абу Довуд ривояти.

² Имом Аҳмад ва Абу Довуд ривояти.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ سَهْلٍ.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Сизларга ж аҳаннамга ҳаром бўладиган ёки ж аҳаннам унга ҳаром бўладиган кимсадан дарак берайинми? Жаҳаннам мулойим, очиқкўнгил ва бошқаларга ўзини яқин т ут ган кишига ҳаромдир» - деб марҳамат қилдилар.¹

Ҳақларни адо этишлари

Инсон зиммасидаги ҳақлар кўпдир. Аллоҳнинг ҳаққи, оила ҳаққи, нафс ҳаққи, бундан ташқари бандаларнинг ҳақлари ҳам бор. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вақтларни қандай тақсимлаб, кунларидан қандай фойдаланганлар?!

أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ الطَّوِيلُ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ جَاءَ ثَلَاثَةٌ رَهْطٍ إِلَى بُيُوتِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَانَتْهُمْ تَقَالُوهَا فَقَالُوا وَآيِنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ

¹ Имом Термизий ривояти.

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ قَالَ أَحَدُهُمْ أَمَّا أَنَا فَإِنِّي أُصَلِّي
 اللَّيْلَ أَبَدًا وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَصُومُ الدَّهْرَ وَلَا أُفْطِرُ وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَعْتَرِلُ
 النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوِّجُ أَبَدًا فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِمْ
 فَقَالَ أَنْتُمْ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَأَتْقَاكُمْ
 لَهُ لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ وَأَتَزَوِّجُ النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَن
 سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي.

Ҳумайд ибн Абу Ҳумайд Товил розияллоху анху Анас разияллоху анхудан шундай деганларини эшитди:

«Уч киши Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг хонадонига келиб, пайғамбаримизнинг ибодатлари ҳақида сўрадилар. Уларга Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг ибодатларини айтиб берилганида, гўёки улар зикр қилинган амалларни кам санагандек бўлдилар ва: «Биз қаерда-ю, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам қаердалар? У зотнинг аввалгию, охириги гуноҳлари кечирилган бўлса?» - дедилар.

Уларнинг бири: «Мен кечалари доимо намоз ўқийман»- деди.

Иккинчиси: «Мен кундузлари доимо рўзадор бўлиб, оғзимни очмайман» - деди.

Учинчиси эса: «Мен аёллардан узлат қиламан ва ҳеч ҳам уйланмайман» — деди.

(Бу гаплардан хабар топгач) Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам уларнинг олдиларига келдилар ва:

«Шундай-шундай гапларни айт ганлар сизларми?! Аллоҳ номига онт ичиб айт аманки, албат т а мен сизлардан кўра Аллоҳдан кўрқувчи роқ ва т ақво-лироғингизман! Лекин, мен рўза ҳам т ут аман, оғ-зим очиқ ҳам бўлади. Намоз ҳам ўқийман, ухлайман ҳам ва аёлларга уйланаман. Бас, ким менинг суннат имдан юз ўгирса, у Мендан эмас» - дедилар.¹

Шижоат ва бардошлари

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг Аллоҳнинг динига ёрдам бериш, Аллоҳ сўзини олий қилиш ва Аллоҳ берган неъматларни ўз ўрнига қўйиш борасида катта улушлари бор.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ يَدِهِ وَلَا امْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳ йўлидаги ж иходдан бошқа пайт қўллари билан бирон нарсани - на бир хизмат корни ва на бир аёлни урмадилар».²

Қурайш зодагонлари ва кофирлари қаршисида Ислам динига даъват этиб ёлғиз туришлари ҳамда Аллоҳнинг нусрати келгунига қадар бу динда сабот билан туришлари, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шижоатининг намуналаридан баъзисидир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мен ёлғиз

¹ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

² Имом Муслим ривояти.

Ўзимман, ҳамма менга қарши!» - деб айтмадилар. Балки, Аллоҳ таъолога суяниб, даъватни ошкор қилдилар. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам одамларнинг энг шижоатлиси ва матонатлиси эдилар. Жанг пайтида баъзан одамлар қочар, У зот эса майдонда матонат кўрсатиб турар эдилар!

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Хиро ғорида ибодат қилиб турган пайтларида на Қурайш ва на бошқа кофирлар у зотга озор беришмаган эди. Қачонки, тавҳид ва Аллоҳнинг ўзигагина ибодат қилиш керак эканлигига очиқ даъват қилганларидагина, кофирлар жон-жаҳдлари билан қаршилик кўрсата бошладилар ва хайратланиб:

﴿ أَجْعَلُ الْأَلِهَةَ إِلَّاهَا وَحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ مُّجَابٌ ﴾

«(Шунча) худоларни битта худо қилиб олибдими?! Ҳақиқатан бу жуда қизиқ нарса!»- дедилар»¹.

Ҳолбуки, улар бутларни ўзлари билан Аллоҳ ўртасида воситачи қилиб олган эдилар.

Аллоҳ таъоло бу ҳақда шундай дейди:

﴿ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾

«...Биз у (олиҳа)ларга бизларни Аллоҳга яқин қиладилар, деб ибодат қилмоқдамиз» - дейдилар»².

Йўқса, улар Аллоҳ таъолонинг рубубият (ғамхўр тарбиятқунандалиги)даги ёлғизлигига иқрор эдилар:

¹ «Сод» : 5

² «Зумар» : 3

﴿ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ
إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾

«Айтинг: «Самовоту Ердан сизларни ким ризк-лантиради?». (Сиз) «Аллоҳ» - деб айтинг. Хеч шубҳа йўқки, биз ва сизлар ё хидоят узрамиз, ёки очик залолатда»¹.

Мусулмон дўстим, мусулмонлар яшаётган ўлкаларда ўликлардан эҳтиёжларини сўраш, уларни воситачи қилиш, уларга назр аташ, улардан кўрқиш ва умид қилиш каби ширк амалларининг ёйилгани ҳақида тафаккур қилиб кўринг! Бу ширк амаллари сабабли Аллоҳ билан боғланган арконлар узилди ва ўликлар абадий Тирик бўлган зотнинг ўрнига қўйилди:

﴿ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۗ ﴾

«Албатта кимда-ким Аллоҳга ширк келтирса, Аллоҳ унга жаннатни ҳаром қилади, унинг борар жойи эса жаҳаннамдир»²

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уйларида шимол тарафда жойлашган Уҳуд тоғига қарайлик. Бу тоғ олдида бўлиб ўтган жанг асносида Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қаҳрамонлиги, матонати ва ўзларига етган жароҳатга бардошлари очик кўринган эди. Ана шу жангда муборак юзларидан қон оққан, курак тишлари синдирилган ва

¹ «Сабаъ» : 24

² «Моида» : 72

бошлари ёрилган эди. Аллоҳ пайғамбаримизга салавоту-саломлар йўлласин.

Саҳл ибн Саъд розияллоху анху Расулуллоҳ солаллоху алайҳи ва салламнинг жароҳатлари ҳақида шундай дейди:

«Аллоҳ номига онг ичиб айт аманки, мен Расулуллоҳнинг ж ароҳат ини ким ювгани, унга ким сув қуйиб т ургани ва нимани дори қилинганини ж уда яхши биламан. Қизлари Фот има розияллоху анхо ж ароҳат ни ювар, Алий розияллоху анху эса унга қалқонда сув қуйиб т урар эди. Фот има розияллоху анхо сув қон келишини кучайт ирганини кўрганидан сўнг, бўйранинг бир парчасини олиб куйдирди-да, уни ж ароҳат га босди. Қон т ўхт ади. Расулуллоҳнинг т ишлари синди, юзлари ж ароҳат ланди ва дубулғалари бошларида т урганда синди».¹

Баро ибн Озиб розияллоху анху Расулуллоҳ солаллоху алайҳи ва салламнинг Хунайн жангидаги ҳолатларини шундай таърифлайди:

قَالَ الْبَرَاءُ : أَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُوَلَّ يَوْمَئِذٍ
كَانَ أَبُو سُفْيَانَ بْنِ الْحَارِثِ آخِذًا بِعِنَانٍ بَعْلَتِهِ فَلَمَّا غَشِيَهُ الْمُشْرِكُونَ
نَزَلَ فَجَعَلَ يَقُولُ:

أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبَ أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ

قَالَ فَمَا رُمِيَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ أَشَدُّ مِنْهُ.

¹ Имом Бухорий ривояти.

«...Ўша куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам асло орт га чекинмадилар. Абу Суфён ибн Ҳорис у зот нинг хаचери т изгинини ушлаб олган эди. Мушриклар ёпирилиб келгач, хачирдан т ушиб:

Мен набийман, ёлғонмас сўзим

Абдулмут т алиб ўғлиман ўзим

- дея бошладилар. У куни у Зот дан кўра шиддат - лироқ одам кўрилмади».¹

Довюрак чавандоз, машҳур ҳадислар соҳиби Алий розияллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳақида шу сўзларни айтди:

«Икки т араф бир-бири билан т ўқнашган ва ж анг авж ига чиққанида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан ҳимояланар эдик. Чунки, у Зот дан кўра душманга яқинроқ бошқа кимса қолмас эди».²

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг даъват ишидаги сабру-бардошлари гўзал намунадир. Чунки, Аллоҳ таъоло у Зот сабабли дин асосларини тиклади. У Зотнинг саҳобалари ва уларга эргашган зотлар Араб ярим ороли, Шом ва Мовароуннаҳр заминига қадар етиб бордилар. Натижада, шаҳару кишлоқдаги ҳар бир уйга Ислом дини кириб борди.

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ أُخِفْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ وَلَقَدْ أُؤْذِيْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُؤْذَى أَحَدٌ وَلَقَدْ

¹ Имом Бухорий ривояти.

² Имом Муслим ривояти. 3: 1401. Бағавий, «Шарҳус-сунна»

أَتَتْ عَلِيَّ ثَلَاثُونَ مِنْ بَيْنِ يَوْمٍ وَكَيْلَةٍ وَمَا لِي وَلِبَلَالٍ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ ذُو
كَبِدٍ إِلَّا شَيْءٌ يُؤَارِيهِ إِنْطُ بِلَالٍ.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Аллоҳ йўлида шундай (т аҳдид-пўписалар билан) қўрқит илдим-ки, бошқа ҳеч ким бунчалар қўрқит илмаган!

Аллоҳ йўлида шундай озорландимки, бошқа биров бундай озорланмаган!

Бир бор менга ўт т из кеча ва кундуз ўт ди, мен ва Билол учун ж онзот ейиши мумкин бўлган т аомдан Билолнинг қўлт иғига ж ойлашадиган микдорда озукамиз бўлар эди».¹

У Зотга келган бойликлар, ўлжалар ва Аллоҳ таоло ато этган фатҳлар бўлишига қарамай Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам на бир динор ва на бир дирхам мерос қилиб қолдирмадилар.

Балки, дин ва шариат илмини қолдирдилар. Ҳолбуки дин ва шариат пайғамбарлик меросидир.

Ким бу меросни қўлга киритишни хоҳласа, марҳамат, истаганича олсин!

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِينَارًا
وَلَا دِرْهَمًا وَلَا شَاةً وَلَا بَعِيرًا وَلَا أَوْصَى بِشَيْءٍ.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

¹ Имом Термизий ва Аҳмад ривояти.

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам на динор, на дирҳам, на қўй ва на т уя мерос қилиб қолдирдилар ва на бирон нарсани васият қилдилар».¹

Дуолари

Дуо - улкан ибодатлардан бўлиб, уни Аллоҳдан бошқаси учун қилиш жоиз эмасдир.

Дуо - Аллоҳ таъолога муҳтожликдир, куч-қувватга эга эмаслик ифодасидир.

Дуо - қуллик белгиси, башарий хокисорликни сезишдир.

Дуода Аллоҳ таъолога ҳамду санолар айтиш, фазлу марҳаматни Унинг Ўзигагина хослаш бордир.

Шунинг учун ҳам, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ»

«Дуо - ибодат нинг ўзгинасидир», деган эдилар.²

Яна бир ҳадисларида эса:

«الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ»

«Дуо – ибодат нинг илиги-мағзидир», деганлар.³

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳ таъолога кўп дуо қилар, ялинар ва муҳтожлигини кўр-

¹ Имом Муслим ривояти.

² Имом Термизий ривояти.

³ Имом Термизий ривояти.

сатар ҳамда дуо учун пурмаъно сўзларни истеъмол қилар эдилар.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг дуоларидан намуналар:

اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةٌ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ
الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ
زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلْ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ

«Аллоҳим, мен учун ишимнинг т ут қичи бўлган динимни, т ирикчилигим бўлган дунё ҳаёт имни, оқибат им бўладиган охират имни ислоҳ эт гайсан! Ҳаёт ни мен учун барча яхшиликларнинг зиёдаланиши, ўлимни мен учун барча ёмонликлардан роҳат қилгайсан!»¹.

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ رَبُّ
كُلِّ شَيْءٍ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ أَنَّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ فَإِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ
شَرِّ أَنْفُسِنَا وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَشَرِّكَهِ وَأَنْ نَقْتَرِفَ سُوءًا عَلَى
أَنْفُسِنَا أَوْ نَجْرَهُ إِلَى مُسْلِمٍ.

«Аллоҳим! Эй еру-осмонни ярат ган, ошкораю ғайбни билувчи зот ! Сен барча нарсанинг Роббидирсан. Малоикалар Сендан ўзга илоҳ йўқ эканига гувоҳлик берадилар. Биз Сендан нафсимизнинг ёмон-

¹ Имом Муслим ривояти.

лигидан, Шайт оннинг ёмонлиги ва унинг ширк-фит наларидан, ўзимизга ёки бирор мусулмонга ёмонлик ет казиб қўйишдан паноҳ т илаймиз»¹.

اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ.

«Аллоҳим, мени ҳалолнинг ила ҳаромингдан кифоялант ир ва ўз марҳамат инг-ла, ўзингдан бошқалардан беҳож ат қил!»².

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ
فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.

«Аллоҳим, мен (гуноҳларим сабабли) ўзимга кўп ж абр қилдим, гуноҳларни эса фақат Сен кечирурсан. Менга Ўз ҳузурингдан мағфират ат о эт ва менга раҳм қил. Шубҳасиз, Сен кечиргувчи, меҳрибон зот сан!»³.

اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ.

«Аллоҳим! Сени зикр эт ишга, Сенга шукр қилишга ва гўзал ибодат ингга мени мушарраф эт гин-қўмак бергин»⁴.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қийинчилик даврларида ҳам, фаровонлик даврида ҳам Аллоҳ таъолога кўп дуо қилар эдилар. Бадр кунида мусулмонларнинг ғалабаси ва мушрикларнинг мағлуби-

¹ Имом Абу Довуд ривояти.

² Имом Термизий ривояти.

³ Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари

⁴ Абу Довуд ва Насойй ривояти.

ятини сўраб узоқ вақт дуога қўл кўтариб турганларидан, елкаларидаги ридолари ерга тушиб кетган эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўзлари, оилалари, саҳобалари ва барча мусулмонлар учун дуо қилар эдилар.

Зиёратнинг ниҳояси

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг гўзал сийратлари, жиҳоду мусибатлари ҳақидаги ривоятлар билан танишиб чиқдик. Энди барчамизнинг зиммамизда Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга нисбатан адо этишимиз керак бўлган ҳақлар қолди. Биз шу ҳақларни бажариш билан барча эзгуликларни мукамал қилайлик ва тўғри йўлдан юрайлик.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга нисбатан уммат зиммасидаги ҳақлардан баъзилари қуйидагилардир:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга сўз ва амалда садоқатли иймон келтириш;

- Олиб келган барча нарсаларида у Зотни тасдиқлаш;
- У Зотга итоат этишнинг фарзлиги ва итоатсизлик қилишдан эҳтиёт бўлиш;
- Масалаларнинг ҳукмида у Зотга мурожаат этиш ва у Зотнинг ҳукмига рози бўлиш;
- У Зотни ғулув ва камситишсиз ўз мартабасига қўйиш;
- У Зотга эргашиш ва у Зотдан барча ишларда ўр - нақ олиш;

- У Зотни оила, фарзанд ва барча одамлардан кўра кўпроқ севиш, улуғлаш ва ҳурматлаш;
- У Зот олиб келган динга ёрдам бериш, у Зотнинг суннатини ҳимоя қилиш ва мусулмонлар ўртасида жонлантириш;
- У Зотнинг саҳобаларини севиш, улар учун Аллоҳдан розилик сўраш ҳамда уларнинг таржимаи ҳолларини ўрганиш.

Аллоҳ пайғамбаримизга беадад салавоту – саломлар йўлласин!

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни яхши кўриш аломатларидан бири - у Зотга салавот айтишдир.

Аллоҳ таъоло деди:

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

«Албатта, Аллоҳ ва Унинг фаришталари пайғамбарга салавот айтадилар. Эй мўминлар, (сизлар ҳам) Унга салавоту-салом айтинглар!»¹.

Авс ибн Авс розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ النَّفْخَةُ وَفِيهِ الصَّعْقَةُ فَأَكْثَرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ فَقَالَ رَجُلٌ

¹ «Ахзоб» : 56

يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تُعْرَضُ صَلَاتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرَمْتَ يَعْنِي بَلَيْتَ فَقَالَ
 إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Кунларингизнинг энг афзали - ж ума кунидир. У кунда Одам (алайҳиссалом) ярат илди. У кунда (сурга) дам урилади ва (унинг оқибат ида барча ж онли махлуқот) бехуш бўлади. Бас, у куни Менга кўп салавот лар айт инглар! Чунки, сизларнинг салавот ларингиз менга кўндаланг қилинади» - дедилар.

Саҳобалардан бири: «Ё Расулуллоҳ, чириб кет ган бўлсангиз Сизга бизнинг салавот ларимиз қандай кўндаланг қилинади?» - деб савол берди.

Унга Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Аллоҳ т аёоло пайғамбарларнинг ж асадларини ейишни Ерга ҳаром қилди» - деб ж авоб бердилар.¹

Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг уммати ўз пайғамбарининг ҳаққига бахиллик қилмаслиги керак.

Чунки, Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу ривоят қиладиларки:

عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 الْبَخِيلُ الَّذِي مَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Бахил - унинг ҳузурида зикр қилинганимда менга салавот айт маган одамдир» - деганлар.¹

¹ Ибн Можа ривояти.

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ فِيهِ وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ تَرَةٌ فَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُمْ وَإِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُمْ (وَمَعْنَى قَوْلِهِ تَرَةٌ يَعْنِي حَسْرَةً وَنَدَامَةً) وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْمَعْرِفَةِ بِالْعَرَبِيَّةِ التَّرَةُ هُوَ الثَّأْرُ.

Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

«Бир қавм бир ерда ўт ириб Аллоҳни зикр эт мас ва пайғамбарларига салавот айт мас эканлар, уларга ҳасрат ва надомат (ёки ўч) бўлади: Агар (Аллоҳ) хоҳласа уларни азоблайди, хоҳласа кечиради»².

Видолашув

Ер юзига иймон нури таралган ушбу хонадондан чиқар эканмиз, Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг суннатлари бизлар учун ҳамда дунё машаққатлари ва жаҳаннам азобидан кутилишни истаган барча инсонлар учун маёқ, ҳидоят излаганлар учун йўл бўлиб қолади.

Энди, салаф уламолари ва уларнинг бу буюк суннатга эргашиш борасидаги ҳарисликлари ҳақида тўхталиб ўтамиз. Шояд Аллоҳ таъоло бизни чиройли намуна ва ўрнак олишга муяссар қилса.

¹ Имом Термизий ривояти.

² Имом Термизий ривояти.

Аҳли суннат имомларидан Аҳмад ибн Ҳанбал раҳимахуллоҳ дедилар:

«Қайси ҳадисни ёзган бўлсам, унга амал қилдим. Ҳат то, бир куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг хиж ома қилдирганидан (қон олдирганидан) сўнг Абу Тойбага бир динор берганини ўқидим, мен ҳам қон олдирганимда қон олувчи (ҳаж жом)га бир динор бердим»¹.

Абдуурраҳмон ибн Маҳдий раҳимахуллоҳ айтади:

«Суфён раҳимахуллоҳнинг: «Менга Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан бирон бир ҳадис ет иб келган бўлса, унга бир март а бўлсада амал қилдим» - деб айтганини эшитганман».

Муслим ибн Ясор раҳимахуллоҳ дедилар:

«Мен оёқ кийимим билан намоз ўқийман. Аслида уларни ечиш мен учун қийин эмас. Бироқ, мен суннат га рия қилмоқчи бўламан»² (Изоҳ: бунини жойнамоз тўшалмаган ўринларда қилинади).

Рисоламизнинг хотимасида мухтарам китобхон учун катта масъулият юкловчи бир ҳадисни тақдим этмоқчимиз.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ أُمَّتِي
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبِي قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَا أَبَى قَالَ مَنْ
أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қиладилар:

¹ «Сияру аъламун нубала», 11: 213

² «Сияру аъламун нубала»,: 7: 232.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Уммат нинг ҳаммаси ж аннат га кирадилар, фақат гина юз ўгирганлари кирмайдилар». Саҳобалар:

- «Ё Расулulloҳ, кимлар юз ўгиради?» - дедилар.

- «Кимки менга ит оат қилса ж аннат га киради. Кимки менга осий бўлса, ана шу юз ўгиргандир» - деб ж авоб бердилар.¹

Аллоҳим, бизга пайғамбаринг Муҳаммад соллalloҳу алайҳи ва салламни яхши кўриш, тўғри йўлда унинг кўрсатмаларидан оғишмай юришни насиб эт!

Аллоҳим, кеча-кундузлар алмашар экан, солиҳ, зокирлар зикр этарканлар, Сен Унга салавотлар йўлла!

Аллоҳим, Буюк Фирдавс жаннатида бизга пайғамбаримиз Муҳаммад соллalloҳу алайҳи ва саллам билан бирга бўлишни насиб эт! У зотни кўриш, ҳавзларидан сув ичиш ва ундан кейин ҳеч қачон чанқамасликни насиб эт!

Аллоҳ таъоло пайғамбаримизга, у Зотнинг оиласи ва барча саҳобаларига салавоту – саломлар йўлласин!.

* * *

¹ Имом Бухорий ривояти.

Мундарижа

Муқаддима	3
Зиёрат.....	6
Сафар.....	10
Расулulloҳ соллалллоҳу алайҳи ва салламнинг кўринишлари.....	14
Гапиришлари.....	15
Уй жиҳозлари.....	17
Қариндошлар билан алоқалари.....	21
Пайғамбар уйларида.....	25
Турмушдаги хусусиятлари.....	28
Ул зотнинг сўз ва таълимларидан намуналар.....	31
Қизларига муомалалари.....	34
Аҳли-аёлга муносабатлари.....	39
Мўминларнинг оналари.....	44
Ҳазиллари.....	49
Уйқулари.....	53
Тунги ибодатлари.....	58
Бамдоддан сўнг.....	60
Чошгоҳ намози.....	61
Нафл намозларини уйда ўқишлари.....	62
Йиғилари.....	63
Тавозеълари.....	65
Хизматкорларига муносабатлари.....	70
Совғага муносабатлари.....	74
Меҳмондўстликлари.....	74
Болаларга нисбатан меҳр-шафқатлари.....	80
Ҳилм ва сабрлари.....	85
Таомлари.....	93
Бошқаларнинг шарафини ҳимоя қилишлари.....	93
Аллоҳни кўп зикр қилишлари.....	101
Кўшниларига муносабати.....	103

Хушмуомалаликлари.....	105
Ҳақларни адо этишлари.....	106
Шижоат ва бардошлари.....	108
Дуолари.....	114
Зиёратнинг ниҳояси.....	117
Видолашув.....	120
Мундарижа	123